

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Katedra sociální pedagogiky

Rozpoznávání vlastní sexuální orientace v procesu coming outu gayů

Diplomová práce

Autor: Bc. Andrea Nováková
Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální pedagogika
Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Andrea Nováková

Studium: P15K0137

Studijní program: N7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální pedagogika

Název diplomové práce: **Rozpoznávání vlastní sexuální orientace v procesu coming outu gayů**

Název diplomové práce AJ: Recognition of sexual orientation in the process of coming out of gay men

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce bude zpracovávat problematiku homosexuality, bude definovat základní pojmy jako je homosexualita, homosexuální orientace, a teorie vzniku homosexuality. V návaznosti na to se bude práce zabývat stěžejním tématem aktivního přihlášení se k homosexuální orientaci - coming outem, jeho fázím, významu a důsledkům, které přináší jak pro samotnou homosexuálně orientovanou osobu, tak pro její blízké okolí, dále odbornou pomocí při procházení procesem coming outu. V rámci výzkumného šetření bude využita výzkumná kvalitativní strategie, metoda analýzy a syntézy, technika polostrukturovaného rozhovoru u vzorku gayů.

Garantující pracoviště: Katedra sociální pedagogiky,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.

Oponent: PaedDr. Monika Žumárová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 6.11.2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně (pod vedením vedoucí práce) a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Rychnově nad Kněžnou dne 20. listopadu 2017

.....

Poděkování

Děkuji vedoucí mé diplomové práce Mgr. Zuzaně Truhlářové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost a cenné rady, které mi při zpracování práce poskytla.

Poděkování patří také respondentům, bez kterých by práce nemohla vzniknout.

Anotace

NOVÁKOVÁ, Andrea. *Rozpoznávání vlastní sexuální orientace v procesu coming outu gayů*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 79 s. Diplomová práce.

Diplomová práce zpracovává problematiku homosexuality, definuje základní pojmy, jako je homosexualita, homosexuální orientace a teorie vzniku homosexuality.

V návaznosti na výše uvedené se práce zabývá stěžejním tématem aktivního přihlášení se k homosexuální orientaci – coming outem, jeho fázím, významu a důsledkům, které přináší jak pro samotnou homosexuálně orientovanou osobu, tak pro její blízké okolí, dále odbornou pomocí při procházení procesem coming outu.

V rámci výzkumného šetření byla využita výzkumná kvalitativní strategie, metoda analýzy a syntézy, technika polostrukturovaného rozhovoru u vzorku gayů.

Klíčová slova: homosexualita, homosexuální orientace, coming out, homofobie

Annotation

NOVÁKOVÁ, Andrea. *Recognition of sexual orientation in process of coming out of gay men*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2017. 79 pp. Diploma Dissertation Degree Thesis.

This thesis deals with issues surrounding homosexuality, it defines the basic terms, homosexual orientation and the theory of homosexual origins.

Based on the facts that have been presented above, the fundamental theme of this thesis is active registration to homosexual orientation – colloquially termed „coming out“. It deals with the stages and consequences which are encountered by a homosexually orientated person and to the persons closest to them. The thesis explores various specialized support options available while going through this process.

Within the frame of research the work has taken advantage of experimental qualitative strategy, method of analysis and synthesis and technique of semi structure interview on a homosexual sample.

Keywords: homosexuality, homosexual orientatiton, coming out, homofobia

OBSAH

ÚVOD.....	9
I. TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HOMOSEXUALITA JAKO VARIACE LIDSKÉ SEXUALITY.....	11
1.1 HOMOSEXUALITA.....	11
1.2 HOMOSEXUÁLNÍ ORIENTACE.....	12
1.3 HOMOSEXUÁLNÍ IDENTIFIKACE	14
1.4 HOMOSEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ.....	14
1.5 TEORIE VZNIKU HOMOSEXUALITY	15
1.6 SHRUTÍ.....	16
2 ROZPOZNÁVÁNÍ SEXUÁLNÍ ORIENTACE A PROCES COMING OUT.....	18
2.1 COMING OUT	20
2.2 FÁZE PROCESU COMING OUT	21
2.2.1 Colemanův model procesu coming outu.....	21
2.2.2 Model procesu coming outu dle Cassové.....	22
2.2.3 Harrisonův model procesu coming outu	24
2.2.4 Model Sophie.....	24
2.2.5 Isenseeho model formování pozitivní gay identity	25
2.3 VNITŘNÍ COMING OUT.....	27
2.4 VNĚJŠÍ COMING OUT.....	29
2.4.1 Sekundární coming out	31
2.4.2 Podmínky podporující bezproblémový průběh coming outu.....	31
2.5 SHRUTÍ.....	32
3 RODINA V PROCESU COMING OUTU	33
3.1 STÁDIA, KTERÝMI PROCHÁZEJÍ RODIČE PŘI COMING OUTU SVÉHO HOMOSEXUÁLNĚ ORIENTOVANÉHO DÍTĚTE.....	33
3.2 SHRUTÍ.....	38
4 POSTOJ SPOLEČNOSTI K HOMOSEXUALITĚ	39
4.1 HOMOFOBIE.....	41
4.1.1 Internalizovaná homofobie	43
4.2 SHRUTÍ.....	43
II. EMPIRICKÁ ČÁST	44
5 METODOLOGICKÝ POSTUP	44
5.1 VÝZKUMNÝ CÍL.....	44

5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	45
5.3 VÝZKUMNÁ METODA A SBĚR DAT	46
5.3.1 Metoda sběru dat	46
5.3.2 Metoda zpracování dat	47
5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	48
5.4.1 Výběr respondentů	48
5.4.2 Demografický popis respondentů	48
5.5 ETICKÝ KONCEPT VÝZKUMU	51
6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	52
6.1 INTERPRETACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	52
6.1.1 Vnitřní coming out – DVO1 Jak u oslovených respondentů probíhalo uvědomění a smíření se s odlišnou sexuální orientací?	52
6.1.2 Vnější coming out – DVO2 Jaké strategie vybraní homosexuálové využívají pro sdělení své sexuální orientace?	56
6.1.3 Postoj rodiny/rodičů a nejbližšího okolí – DVO3 Jak homosexuálové vnímají reakce svého nejbližšího okolí po odhalení své sexuální orientace? ...	61
6.1.4 Postoj společnosti – DVO4 Jak respondenti vnímají postavení homosexuální menšiny ve většinové heterosexuální společnosti?	65
7 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A DISKUZE	69
ZÁVĚR	74
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	75
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	79

ÚVOD

Odlišnou sexuální orientaci si nikdo nevolí. Není tedy otázkou volby, „být či nebýt“ homosexuálem. Homosexualita je celoživotní, neměnný a nositelem nezvolený, stav, jenž je charakterizován tím, že nositel tohoto stavu je eroticky a citově přitahován osobou stejného pohlaví. Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila právě téma, které se vztahuje k homosexualitě, téma rozpoznání vlastní sexuální identity, procesu přiznání si odlišné homosexuální orientace a vystoupení s ní na veřejnost. V práci jsem se výhradně zaměřila na mužský coming out. O tématu diplomové práce jsem uvažovala již na začátku svého navazujícího studia, neboť mě uvedené téma osobně zajímá. Sama jsem se stala v minulosti osobou, která se účastnila coming outu rodinného příslušníka, zároveň mezi homosexuály mám přátele.

Homosexuálem se člověk nestane ze dne na den. Tento proces probíhá většinou celé dospívání a někdy není ukončen ani v dospělosti. Vnější coming out trvá celý život, neboť člověk bude neustále potkávat nové lidi, kterým bude odhalovat svou orientaci. Za důležitou považuji snahu pochopit, jak homosexuálové tuto složitou životní situaci prožívají.

Když se někdo narodí s jinou barvou pleti, v jeho rodině se hovoří menšinovým jazykem, ví od mala, že je jiný, musí se s tím zvolna smířovat, jeho blízcí mu předávají zkušenosti, ale homosexuál si většinou svou odlišnost uvědomí až na prahu dospělosti nebo později a musí se s ní začít vyrovnávat sám, navíc v nejednoduchém období dospívání. Zároveň žije v představách, které kolem něho vytváří většinový, heterosexuální svět, a které on přijal za své. Svě vlastní já se tak snaží potlačit, aby vyhověl představám těch druhých (rodičů, rodiny, blízkého okolí, přátel atd.). Má dvě možnosti. Buď si své zaměření uvědomí, připustí a bude se s ním učit žít, dříve či později třeba najde svého partnera, ale především životní klid a spokojenost. Nebo se s ním nikdy nesmíří. Někteří lidé jsou schopni své sexuální touhy potlačit, ale pro většinu je to nesmírně obtížné, zpravidla neúspěšné a je to spojeno s pocity viny, popíráním sama sebe, odříkáním, úzkostmi a někdy i chorobami (Procházka, 2002). Coming out je složitý proces, jak pro samotného homosexuála, tak pro jeho vlastní rodinu.

Cílem diplomové práce je přiblížit utváření homosexuální identity v kontextu procesu coming outu, tzn. teoreticky zpracovat a popsat proces uvědomění, přijetí a zveřejnění homosexuální orientace a následně v empirické

části konkrétně u vzorku homosexuálně orientovaných respondentů zjistit, jak tento proces prožili právě v porovnání s teorií.

Diplomová práce má teoreticko – empirický charakter. V teoretické části se diplomová práce věnuje homosexualitě, vymezení základních pojmů s ní spojených, procesu coming outu a roli rodiny, kterou v procesu hraje, na závěr také postoji společnosti k odlišné sexuální orientaci. To vše proto, aby čtenáři poskytla minimální znalost s tímto tématem. V praktické části je prostřednictvím analýzy a interpretace rozhovorů přiblížen průběh sebeuvědomění, sebepřijetí a zveřejnění homosexuální orientace u vybraného vzorku gayů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

Tato část diplomové práce je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola definuje základní pojmy související s problematikou homosexuality a zabývá se teoriemi vzniku homosexuality. Druhá kapitola je věnována procesu rozpoznávání, sebeuvědomění, přiznání se ke své sexuální orientaci a schopnosti se svěřit se svou homosexuální orientací. Je zaměřena zejména na fáze procesu coming outu, na vnitřní a vnější coming out homosexuálně orientovaného jedince. Ve třetí kapitole je přiblížena role rodiny v procesu coming outu. Poslední a čtvrtá kapitola teoretické části diplomové práce se zabývá postoji veřejnosti k homosexualitě a homofobií.

1 HOMOSEXUALITA JAKO VARIACE LIDSKÉ SEXUALITY

Formování lidské sexuality je složitý a komplexní proces založený na biologických, psychologických a sociálních determinantách projevujících se ve vzájemné součinnosti. Rozhodujícími aspekty psychosociálního vývoje jsou dle Weisse (In Šulová, Fait, Weiss, 2011) procesy sexuální identifikace, vytváření sexuální role, formování sexuální preference a charakteristik sexuálního chování ve spojení s vývojem sexuálních emocí.

„Všechny dosavadní poznatky svědčí o tom, že sexuální orientace je záležitostí vrozenou, homosexuálnímu zaměření se nedá naučit a nelze ho ani vyléčit. Je prostě jednou z variací lidské sexuality“ (Procházka in Šulová, Fait, Weiss, 2011, str. 203).

1.1 HOMOSEXUALITA

Termín homosexualita označuje *„výlučnou nebo převažující sexuální a citovou náklonnost mužů a žen k osobám stejného pohlaví“* (Procházka in Šulová, Fait, Weiss, 2011, str. 198). V současnosti se používá anglický výraz gay, který původně znamenal „veselý“. Od pojmu homosexualita se liší tím, že klade důraz zejména na kulturní a sociální aspekty homosexuální orientace, nikoli jen na hledisko sexuální. Dále se lze setkat s pojmenováním queer (původně z angličtiny – podivný), které označuje nejrůznější sexuální menšiny, nebo s akronymy LGBT (lesby, gayové, bisexuálové, transsexuálové a genderově nevyhranění jedinci) nebo G/L lidé.

Řecko – latinskou složeninu homosexualita (z řeckého homos – stejný, z latinského sexus – pohlaví, doslova stejnopohlavnost) poprvé použil rakousko-

uherský novinář Karl Maria Kertbeny (vlastním jménem Benkert) v roce 1869. Tímto výrazem označoval lásku muže či ženy k osobě stejného pohlaví. Měl tím na mysli nejen schopnost sexuálně reagovat na osobu stejného pohlaví, být jím vzrušen a schopen s daným objektem uskutečnit pohlavní styk, ale i citový vztah (Brzek, Pondělíčková - Mašlová, 1992). Do té doby bývá homosexuální chování zahrnováno například do pojmu sodomie, který obsahoval i další fenomény, které bychom dnes pojmenovali jako pedofilie, zoofilie, incest a transsexualita.

Homosexualitu jako variantu sexuálního chování pojmenovává ve svém díle *Psychopathia Sexualis* (Sexuální psychopatologie) z roku 1886 německo-rakouský psychiatr Richard von Kraft-Ebbing. Pojem dále užívá ve své dvoudílné *Homosexualitě mužů a žen* (1914) německý lékař Magnus Hirschfelds.

Při vymezení pojmu homosexualita můžeme vycházet z její definice:

Dubaj (1994, dle Janošová, str. 13) ji definuje jako *„geneticky determinovaný celoživotní a neměnný stav libida, při kterém jedinec za podmínek možnosti svobodné volby preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, při čemž takto vzniklý vztah se svou kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu.“*

V psychologickém slovníku je homosexualita definována jako *„pohlavní náklonnost k osobám stejného pohlaví; u mužů uranizmus, pederastie, jsou-li objektem mladíci; u žen saphizmus, tribadie, lesbizmus.“* (Hartl, Hartlová, 2004, str. 194)

Capponi a kol. (1994, str. 54) homosexualitu definují jako *„eroticko-sexuální zaměření na jedince stejného pohlaví“*.

Definice homosexuality však dle Procházky (In Šulová, Fait, Weiss, 2011 str. 198) *„není jednotná, neboť při vymezování homosexuality je třeba vymezit kontext a kategorie, k níž konkrétní výraz sexuální a citové náklonnosti vztahujeme“*.

Nezbytné je také rozlišovat mezi homosexuální orientací, homosexuální identifikací a homosexuálním chováním.

1.2 HOMOSEXUÁLNÍ ORIENTACE

Homosexuální orientací rozumíme celoživotní, neměnný a nositelem nezapříčiněný a nezvolený stav výlučné nebo převažující erotické a citové preference osob stejného pohlaví (Procházka, 2002; Brzek, Pondělíčková-Mašlová, 1992).

„Sexuální orientace není otázkou volby, ale je především biologicky podmíněna“ (Procházka in Weiss a kol., 2010, str. 108).

Sexuální orientace je trvalou a neměnnou charakteristikou každého člověka. Vyjadřuje, že při volbě erotického partnera a své citové náklonnosti dáváme někomu přednost, muži nebo ženě. To ovšem neznamená, že umíme nějak jednoznačně a objektivně sexuální orientaci určit, změřit či stanovit. Jediným prostředkem pro její stanovení je vlastní sebepoznání a lékař či psycholog může v tomto procesu působit jen jako kvalifikovaný průvodce. Při rozpoznávání sexuální orientace jsou velmi důležité obsahy erotických snů, fantazií a představ a také projevy citové náklonnosti, do koho se člověk častěji a intenzivněji zamilovává (Procházka, 2002).

Většina lidí je orientována heterosexuálně, tedy jsou výlučně eroticky zaměřeni nebo u nich převládá náklonnost k opačnému pohlaví. Homosexuální lidé pak upřednostňují pohlaví stejné. Této své preference si však nemusí být vždy vědomi. Existenci bisexuální orientace, tedy celoživotní srovnatelné a vyrovnané sexuální i citové náklonnosti k oběma pohlavím, někteří autoři zcela zpochybňují, jiní ji považují za vzácnou (Procházka in Weiss a kol., 2010).

Přestože dle Weisse (In Šulová, Fait, Weiss, 2011) přesné procentuální zastoupení homosexuálních osob v populaci není dodnes známo, odhady jejich počtu jsou podstatně nižší než nejčastěji uváděná 4 %. Představa o podílu homosexuálních osob o velikosti 4% v celé populaci pochází z výzkumu Alfreda Kinseyho a kolektivu (Weiss, Zvěřina, 2001). Při odhadu výskytu homosexuálů ve společnosti jsme odkázáni na studie provedené na nereprezentativních souborech jedinců, proto se údaje jednotlivých studií značně liší.

„V českých reprezentativních studiích (v letech 1993, 1998, 2003) se za homosexuála považovalo 0,3-0,9 % mužů a 0,3-0,6 % žen. Svou orientací si nebylo jisto 1,4-2,2 % mužů a 2,0-3,1 % žen. Mírný nárůst homosexuálně orientovaných osoby ve studii z roku 2003 je vysvětlován větší ochotou přiznat svou sexuální orientace vzhledem k liberálnějšímu společenskému prostředí a zároveň méně časté nejistotě v sexuální orientaci“(Procházka in Weiss a kol., 2010, str. 107).

Sexuologie rozlišuje **egosyntonní homosexuální orientace** a **egodystonní homosexuální orientaci**. Egosyntonní homosexualita znamená, že jedinec je se svojí orientací plně smířen, vyrovnan, akceptuje ji, je schopen vůči okolí orientaci přiznat. Mezinárodní klasifikace nemocí WHO z roku 1992 vyřadila egosyntonní homosexuální

orientaci (tj. homosexualitu, která nečiní samotnému jedinci problémy a potíže v každodenním životě) ze seznamu nemocí. Americká psychiatrická asociace podobné změny uskutečnila již v roce 1973. Vyřazena nebyla a za zdravotní poruchu je považována egodystonní homosexuální orientace, kdy nositel tuto orientace odmítá, je sám se sebou v rozporu, touží po heterosexuální adaptaci, není schopen před svým okolím a před sebou orientaci přiznat, často podléhá depresím (Kaňka, 2000).

1.3 HOMOSEXUÁLNÍ IDENTIFIKACE

„Sexuální identifikace určuje, za koho se jedinec považuje“ (Janošová, 2000, str. 6). Můžeme ji určit na základě našeho vnitřní cítění a sebehodnocení. To znamená na základě toho, zda se cítíme být mužem nebo ženou, stejně tak homosexuálem, heterosexuálem či bisexuálem. Jde o *„vnitřní ztotožnění se s homosexuálním cítěním.“* (Procházka, 2002, str. 26). Brzek, Pondělíčková – Mašlová (1992) hovoří o tom, že sexuální identifikaci, představu o sobě samém a vlastní sexuální roli, si člověk vytváří na základě svých pocitů, zkušeností a zážitků. Velkou roli hraje dle Procházky (In Weiss a kol., 2010) také společenské a kulturní podmínky. Identita by měla být cílovým stavem procesu identifikace, ztotožněním se s určitou sexuální orientací.

Majorita se chová po celý svůj život dle své sexuální orientace a sexuální identifikace (Procházka, 2002). Pro proces přijetí a vyrovnání s homosexuální orientací vžilo pojmenování coming out. Proces coming outu bude definován a blíže popsán v kapitole č. 2.

1.4 HOMOSEXUÁLNÍ CHOVÁNÍ

Homosexuální chováním se rozumí pohlavní styk nebo jiná sexuální aktivita s osobou stejného pohlaví (Procházka, 2002). Sexuální chování je viditelným vnějším projevem lidské sexuality (Janošová, 2000). Z hlediska rozpoznávání sexuální orientace má sexuální chování nejmenší vypovídající hodnotu, neboť homosexuální orientace vždy nemusí jít ruku v ruce s homosexuálním chováním a naopak (Zvěřina, 2003). Podle zkušeností 60% homosexuálních mužů a 75% lesbických žen mělo někdy v životě sexuální zkušenost s opačným pohlavím (Procházka in Weiss a kol., 2010).

Většina lidí se chová celý život v souladu se svou sexuální orientací a identifikací, avšak v případě homosexuálů to nebývá pravidlem. Sexuální chování

homosexuálů můžeš být dle Šípošové (1998) ovlivňováno vnějšími i vnitřními faktory (negativními postoji či předsudky vůči homosexualitě), které mají za následek zdržování se homosexuálního chování. Někteří své zaměření nerozpoznají celý život, jiní se s ním nechtějí smířit a odmítají jej, další z nejrůznějších důvodů navazují vztahy s oběma pohlavími a hodnotí se sami jako bisexuální nebo někdy i heterosexuální. Někteří navazují vztahy jen se stejným pohlavím, přesto se nehodnotí jako homosexuální (Procházka, 2002).

Pokud například žije heterosexuální jedinec, který ovšem má alespoň částečnou homosexuální dispozici v podmínkách (věznice, internátu, armády apod.), které znesnadňují nebo znemožňují kontakt s osobami opačného pohlaví, může se jedinec chovat homosexuálně. Procházka (2002) dodává, že v takovém případě se může někdy objevit i krátkodobý homosexuální vztah. Takové chování je pouze dočasné a při nejbližší příležitosti se jedinec navrácí k heterosexuálnímu životu (Janošová, 2000).

Heterosexuál může prožít sexuální kontakt s osobou stejného pohlaví také v období dospívání v rámci, pro toto období tak typického, experimentování a hledání vlastní sexuální identity (Janošová, 2000). Někteří si tak zpestřují svůj život, prostituti se homosexuálně chovají z finančních důvodů, někdy muži preferují homosexuální styky ze strachu před sexuálním selháním u žen, např. v důsledku předchozí negativní zkušenosti (Brzek, Pondělíčková – Mašlová, 1992). „*Někteří homosexuálové také uzavírají tzv. krycí manželství. Vzájemně jsou informováni o své skutečné orientaci a jejich častým důvodem bývá vnější splynutí s většinovou společností*“ (Janošová, 2000, str. 16).

1.5 TEORIE VZNIKU HOMOSEXUALITY

Procházka (In 15. celostátní kongres, 2007) připustil, že při současném stavu znalostí není znám přesný algoritmus, který by vznik a rozvoj sexuální orientace vysvětlil, avšak připouští, že některá prokázaná fakta jsou nepřehlédnutelná a tak ani skutečnost, že se je ne vždy podařilo v dalších studiích zopakovat, by měla vést k jejich odmítání. Protože cílem této práce není podrobně zmapovat teorie příčin vzniku homosexuality, dále uvedu jen některé poznatky genetických, endokrinologických, anatomických, psychologických a imunologických studií, které dle Procházky (In 15: celostátní kongres, 2007, str. 99) svědčí o biologické podmíněnosti sexuální orientace.

Z **genetických studií** patří mezi nejstarší průkaz, že u jednovaječných dvojčat je výskyt homosexuální orientace vyšší než u dvojvaječných nebo u pouhých sourozenců. To platí pro muže i pro ženy. Dále je častější výskyt homosexuální orientace u příbuzných mužů gayů z matčiny strany než z otcovy. Hamer pak v 90. letech identifikoval úsek q28 X chromozomu, který by se mohl podílet na vzniku mužské homosexuality. Následovala další studie, která identifikovala čtyři úseky uložené na nepohlavních chromozomech, které by mohly sexuální orientaci ovlivňovat. Evoluční argument, že genetická podmíněnost homosexuální orientace by vedla k postupnému vymizení genů z genofondu, zpochybnila studie, která prokázala vyšší plodnost žen v rodinách, kde se vyskytují homosexuální muži.

Endokrinologické studie se týkají ovlivnění hypothalamu (pravděpodobného centra sexuální orientace a sexuální identity) během nitroděložního života plodu. Předpokládají, že pokud je mužský plod během určitého krátkého období ve druhém trimestru těhotenství vystaven nedostatečnému vlivu mužských pohlavních hormonů (např. v důsledku stresu), pak dojde k rozvoji homosexuální orientace.

Neuroanatomické studie vycházejí z pohlavně rozdílné velikosti některých částí mozku. V oblasti hypothalamu bylo zjištěno, že velikost některých jader je u homosexuálů a heterosexuálů odlišná.

Podobně **psychofyzilogické studie** vycházejí z pohlavních rozdílů. Homosexuální muži jsou v průměru méně agresivní, mají lepší verbální schopnosti, naopak horší prostorovou představivost, častěji mají dominantní levou hemisféru a rozdílné čichové reakce.

Imunologické studie vycházejí ze skutečnosti, že mladší sourozenci bratrů bývají častěji homosexuální a vysvětlují to imunosenzitivitou matek na předchozí mužské plody.

1.6 SHRNUTÍ

Homosexualita je jedním z možných projevů lidské sexuality, jde o sexuální a citovou náklonnost k osobám stejného pohlaví. Homosexualita není považována za nemoc a ani poruchu. Za zdravotní poruchu je považována egodystonní sexuální orientace. Tedy taková, s níž není její nositel smířen a vyrovnán, činí mu psychické problémy.

Sexuální identitu si v životě osvojí každý člověk. Sexuální identifikace je úzce spjata se sexuální orientací i sexuálním chováním – nejčastěji se všechny tři složky shodují, tzn. jedinec se identifikuje, orientuje i chová podle jednoho modelu sexuality. U heterosexuálních jedinců probíhá vývoj sexuální identity identifikací s heterosexuálním modelem, který je více či méně viditelně reprodukován v celé společnosti, a proto velice často není vývoj heterosexuální identity identifikací vědomou. Jedinec se identifikuje, orientuje i chová jako viditelná většina společnosti.

Homosexuální muži i ženy tvoří z objektivního hlediska ve společnosti menšinu, ať už hovoříme o jedincích, kteří se homosexuálně chovají, jsou homosexuálně orientováni či kteří se jako homosexuálové sami identifikují. Homosexuální jedinec si uvědomuje, že jeho city či sexuální přitažlivost jsou orientovány opačně než u ostatních členů jeho společnosti, čímž dochází k uvědomení si jak většinové, heterosexuální identity, tak i jiné, opačné identity – homosexuální (Červenková, 2002).

2 ROZPOZNÁVÁNÍ SEXUÁLNÍ ORIENTACE A PROCES COMING OUT

Formování sexuální identity má počátky již v dětství. Teprve později, v procesu coming outu dochází k odhalení této identity. Rozpoznání sexuální orientace může být komplikované a nejednoznačné. Člověk hned po narození dokáže dobře vnímat veškeré podněty ze strany rodičů. Dítě ještě nerozumí slovům, ale je již schopno vnímat laskavý či káravý tón hlasu a vnímá rodinnou atmosféru. Zhruba mezi dvanáctým a osmnáctým měsícem si dítě uvědomuje svou pohlavní příslušnost k určitému pohlaví. Probíhá pohlavní identifikace a komplementace s rodičem opačného pohlaví. Pod vlivem dospělých si dítě ujasňuje a přijímá svou životní roli (mužskou či ženskou). Problémy s upevnováním sexuální orientace nastávají v různých případech, a přestože výchova probíhá ve smyslu heterosexuálním, dítě přichází na svět již s určitými předpoklady pro pozdější pohlavní život a sexuální preferenci (Procházka, 2002).

U nehomosexuálních dětí je dle Procházky (In Weiss a kol., 2010) častější změněná nekonformní pohlavní identita v dětství. Pro tyto děti je typické častější homosociální chování (vyhledávání vrstevníků stejného pohlaví) a preference her pro tato pohlaví typická. Přitom typičtější než preference zájmů typických pro pohlaví opačné je odmítání zájmů typických (např. nezájem o agresivní sporty u chlapců, motorismus apod.).

Prehomosexuální děti se přibližně v polovině případů chovají jako sissy boys (tedy chlapci preferující dívčí kolektiv a zájmy), dle Brzka, Pondělíčkové – Mašlové (1992) bývají chlapci ve škole méně zlobiví, doma bývají vzorní a ochotně pomáhají v kuchyni a za své chování jsou chváleni. Může se jednat v podstatě i o první projev budoucí homosexuální orientace, ale ovšem asi jen polovina takových dětí je v dospělosti homosexuálně orientovaná (Procházka, 2002).

Ne všichni budoucí gayové ovšem musí vykazovat výše uvedené rysy. Existují i gayové, kteří se v dětství nijak zvlášť od ostatních kluků nelišili. Tedy rysy opačného pohlaví, které můžeme sledovat u některých dětí, znamenají pouze zvýšenou pravděpodobnost homosexuálního zaměření v dospělosti, stejně jako nepřítomnost těchto rysů u dětí nevylučuje homosexualitu v dospělosti (Brzek, Pondělíčková – Mášlová, 1992).

Grossman (dle Procházky in Weiss a kol., 2010, str. 114) upozorňuje, „že zatímco v pohlavní identitě nekonformní jedinci mohou mít složitější období dětství

(adaptace v kolektivu, šikana), pro konformní jedince může být složitější období coming outu, na které jsou méně připraveni a více se u nich internalizovaly homofobní postoje.“

Nejvýznamnějším obdobím dospívání je u většiny lidí puberta, kdy se objevují četné erotické fantazie, sny a představy. Chlapci obvykle prožívají v této době při autoerotice (masturbaci, poluci) svůj první orgasmus, která je právě s nějakou fantazií spojen. Sexuální orientace má i citovou složku, takže v této době probíhají často i první zamilování, třeba jen v platonické podobě (Procházka in Šulová, Fait, Weiss, 2011). Homosexuální jedinci nebo jedinci, kteří zatím o chození s druhým pohlavím příliš nestojí, se však mohou vlivem tlaku vrstevnických norem a konformity ke skupinovým standardům chovat podobně jako většina heterosexuálních mladých lidí (Vágnerová, 2000).

„Většina mužů a žen prožívá svoji první náklonnost ke člověku stejného pohlaví mezi desátým a patnáctým rokem. To, že nepatří k heterosexuální většině, si nejpravděpodobněji uvědomí mezi třináctým a devatenáctým rokem“ (Ondrisová, 2002, str. 166). *„Sexualita nedozrává u každého stejně rychle. Obecně platí, že u žen je proces dozrávání sexuality pomalejší než u mužů“* (Talandová in Janošová, 2000). Existuje menšina osob, která rozpozná svou orientaci již před pubertou. I děti mají svou sexualitu, i když její projevy nejsou tak výrazné. Vedle toho existuje nemalá skupina žen a mužů, kteří svou homosexualitu poznají až v pokročilé dospělosti. Obvykle tam sice jisté náznaky jsou, ale oni si je nechtějí připustit. Část těchto mužů a žen se někdy z důvodu neuvědomované nebo alespoň plně nepřiznané sexuální orientace a dobré sexuální reaktivity na objekty opačného pohlaví ožení či vdá. S věkem se dále sexuální orientace diferencuje a udržení vztahu s nepreferovaným pohlavím je stále složitější. To platí více po citové než sexuální stránce (Procházka In Šulová, Fait, Weiss, 2011).

Pro odhalení vlastní odlišné sexuální orientace je používán termín coming out, definovaný v následující kapitole. Dle Procházky (In 15. celostátní kongres, 2007) je dokončení procesu coming outu nezbytné pro duševní zdraví jedince, ale i pro schopnost navázat a vytvořit partnerský vztah. Důležitou součástí procesu je i svěření se rodičům, ke kterému zpravidla dochází až po překonání největších potíží.

2.1 COMING OUT

Anglické slovo „come out“ překládané do češtiny jako „vyjít ven“, „přihlásit se“, „ukázat se“. „*Jeden z původních významů je „coming out of closet“ – vyjít ven ze skříně. Takováto metafora je vhodná, ač by se tak nemuselo zdát, i v češtině, jelikož ve skříní míváme schované věci, které příliš nechceme ukazovat. V jedné české frázi se mluví o kostlivcích ve skříní. Homosexualita tak může být něco, co nechceme vytahovat ze skříně*“ (Sloboda, 2016).

Procesem coming outu dle Janošové (2000) v zásadě prochází každý člověk, bez ohledu na sexuální orientaci. Procházka (2002, str. 26) jej definuje jako různě dlouhý a rozmanitý „*proces rozpoznání, sebeuvědomění, přiznání své sexuální orientace a schopnost sdělit ji důležitým osobám*“ (podobně Brzek, Pondělíčková - Mašlová, 1992; Nedbálková, 2007; Zvěřina, 2003). Jiná definice hovoří o coming outu jako „*vnitropsychickém konfliktu mezi internalizovanou homofobií, která zahrnuje zvnitřnění a ztotožnění se sociálně negativními postoji k homosexuální orientaci a zároveň nově rozpoznáním nebo alespoň podstatně uvědomovaným vlastním erotickým zaměřením*“ (Stehlíková, Procházka, Hromada, 1995, str. 17).

Coming out dle Sobotkové (2007) je nelehký proces, který se děje v nejrůznějších časových úsecích a společenských úrovních, při němž člověk označí sám sebe za gaye a je schopen svoji orientaci zveřejnit jiným lidem. Nedbálková (2007) dodává, že během tohoto procesu je nezbytné vnitřní smíření a vyrovnaní se s vlastní orientací.

Odborníci rozlišují dvě úrovně coming outu: sebeuvědomění si své homosexuální orientace jako intrapersonální/vnitřní coming out a odhalení své sexuální orientace druhým jako interpersonální/vnější coming out.

Cohen a Savin – Williams (2001) tvrdí, že oba tyto procesy se doplňují: pro sebeakceptaci gayů je průběh coming outu na intrapersonální úrovni stejně důležitý, jako na úrovni interpersonální.

Coming out může někdy probíhat velmi těžce a neobejde se bez lékařské či psychologické péče. Coming out probíhá hůře u gayů, kteří jsou vzdělanější, z menších sídel nebo věřící (Křížková, 1999). Zvěřina (2003) k tomu dodává, že coming out rovněž hůře probíhá ve společnostech s vysokým stupněm homofobie.

2.2 FÁZE PROCESU COMING OUT

V následujícím textu bude uvedeno několik teoretických modelů, které se snaží celý proces coming outu popsat i s jeho jednotlivými fázemi. Teoretické modely se liší v závislosti na tom, zda se autoři těchto modelů více zabývali vnitřní či vnější úrovní coming outu, nebo považovali za podstatné jeho obě části.

2.2.1 Colemanův model procesu coming outu

Colemanův model je v české literatuře jedním z nejcitovanějších modelů (Stehlíková, Procházka, Hromada, 1995; Janošová, 2000; Procházka in Weiss a kol., 2010). Tento model procesu coming outu je postaven na dvou hlavních fázích, které se dále rozdělují do pěti podfází, kterými jedinec prochází a které se mohou vzájemně prolínat (Stehlíková, Procházka, Hromada, 1995, str. 7; Procházka in Weiss a kol., 2010, str. 114 - 115).

1. Zjištění skutečnosti o svém zaměření a její akceptace:

a) **precoming out** - jedinec si uvědomuje svou odlišnost, nepojmenovává ji, neumí ji ještě přesně vyjádřit. Často se již v dětství projevuje jako takzvaná změněná pohlavní identita, narušený vztah k otci, izolace v kolektivu vrstevníků. Vznikají poruchy sebehodnocení.

b) **vlastní coming out** - jedinec si uvědomuje, že zdrojem odlišnosti je jiné sexuální zaměření než očekával a jaké od něj očekává okolí. Proto se s ním neztotožňuje a odmítá je, brání se připustit si jeho existenci. Poměrně častým mezistupněm je bisexuální sebeidentifikace nebo jedinec považuje homosexuální cítění za přechodné období svého vývoje. V dalších obdobích dochází k přiznání své sexuální orientace sobě samotnému, a pak i jinému člověku. V americkém výzkumu byla průměrná doba od rozpoznání sexuální orientace do svěřením se někomu jinému čtyři roky. Nejobtížnější součástí fáze je svěřením se se svým zaměřením rodičům. To někdy vyžaduje psychologickou a edukační intervenci. Těsnější rodinné vztahy vedou k časnějšímu svěřením a k příznivějšímu průběhu coming outu. Naopak nedostatečná emoční podpora činí egodystonní gay muže ještě více zranitelné při negativních reakcích okolí.

2. Uspořádání života v jejím souladu:

c) **fáze explorace** - dochází k experimentování s novou uvědomovanou sexuální identitou, navazování prvních sexuálních vztahů, někdy bez hlubší citové odezvy. Gay

muži mají první sexuální styk v průměru dříve, než vytvoří první partnerský vztah. Nicméně v průměru jejich sexuální vývoj proti heterosexuálům opožděn.

d) **fáze partnerství** - jedinec navazuje první partnerské vztahy, dochází ke sladění sexuální orientace a citových vztahů. Ještě ale přetrvává nedůvěra k perspektivě vztahu, k partnerovi, obava z reakcí okolí. Někdy jedinec přeceňuje vliv partnerství na svůj další život.

e) **fáze integrace** - dochází k integraci osobnosti, nalezení a dotvoření hodnotového systému včetně začlenění sexuální orientace do všech důležitých komponent života.

2.2.2 Model procesu coming outu dle Cassové

Model šesti stádií podle Cassové je často citován a srovnáván s následnými modely procesu coming outu. Sama autorka Vivienne Cassová zdůrazňuje, že model není koncipován jako lineární a člověk tak může být v jednom nebo současně i ve více fázích a může se v průběhu času vrátit i do fáze, kterou si už prošel, což však není považováno za regresí. Červenková (2002) popsala model v publikaci Neviditelná menšina následovně:

1. **Zmatek v identitě** - je to období charakterizované větou „Kdo jsem?“, lidé nacházející se v této fázi coming outu začínají pochybovat o své heterosexuality, začínají pociťovat odlišnost v rovině sexuality. Objevují se zde počátky uvědomování si vlastního homosexuálního chování a cítění. Tyto osoby se mohou cítit také bisexuálně, za tím může stát skutečná bisexualita, anebo internalizovaná homofobie, která stále úplně nedovoluje akceptaci homosexuality v plné formě a bisexualita se tak stává dočasným a lépe stravitelným kompromisem mezi pocity jedince a požadavky společnosti. V případě silné internalizované homofobie je představa bisexuality také nepřijatelná a tito lidé se stále považují za homosexuály. Nátlak ze strany vlastních pocitů začíná být nesnesitelný a i přesto, že se člověk snaží potlačit neheterosexuální chování, tak se neubrání občasným projevům homosexuální identity. Takové chování poté jedinec ospravedlňuje jako kupříkladu experimentování se sexualitou, důsledek opilosti, anebo jako prostředek získání peněz. V nejextrémnějším případě se objevují u jedinců sebevražedné sklony. Jen velice zřídka se člověk s tímto vnitřním nepokojem někomu svěří.

2. **Porovnávání identity** – je fáze racionalizace a vyjednávání. Jedinec opouští v této fázi svou heterosexuální identitu, připouští si, že se odlišuje. Vyskytuje se také zvýšený pocit jakéhosi vykořenění, pocitu, že nepatří nikam a zároveň pocitu, že člověk je jediný na světě, že je na vše sám. Pro jedince je nutné, aby se s pocitu odcizení vyrovnal. Osoba se může uchýlit až ke snižování důležitosti heterosexuálních osob pro život a izolaci. S odcizením také souvisí ztráta představ o budoucnosti jedince (např. manželství, rodina).

3. **Tolerance identity** – jedinec začíná kontaktovat jiné homosexuály, aby snížil pocit izolace a odcizení, ale zatím svou homosexualitu spíše toleruje, než plně přijímá. Pro toto stádium je typická věta: „Asi jsem gay/lesba.“ Osoba se v tomto stádiu prezentuje jako heterosexuál, tímto se snaží naplnit nově uvědomělé sociální, emoční a sexuální potřeby, které přicházejí s tolerancí vlastní sexuální orientace.

4. **Akceptace identity** – v této fázi člověk přechází od pouhé tolerance své sexuální orientace k jejímu přijetí. Navázané kontakty s gay komunitou pokračují a prohlubují se, jedinec v rámci ní navazuje přátelství, díky tomu hodnotí ostatní homosexuály pozitivněji. Vnímání heterosexuální společnosti se nemění a tato společnost je stále vnímána jako homofobní. V tomto stádiu lidé začínají s vnějším coming outem a svou homosexuální orientaci zveřejňují. Tato skutečnost zmenšuje rozpor mezi tím, jak vidí jedinci sami sebe a jak na ně nahlíží okolí. V důsledku vnějšího coming outu se mohou objevit také negativní reakce od ostatních osob (např. posměšky, ponižování, nadávky, fyzická agrese). Věta „Asi jsem gay/lesba.“ se mění na větu „Jsem gay/lesba a je to normální.“

5. **Hrdost na identitu** – jedinec si uvědomuje velký nesoulad mezi vzrůstajícím pozitivním pojetím sebe sama jako homosexuála a společenským odmítáním této orientace. Jedinec lidstvo dělí na gay komunitu a zbytek světa. Pociťuje hněv na osoby, které opovrhují homosexuály a na základě jejich orientace je diskriminují. Jedinec devalvuje řadu heterosexuálních institucí jako např. manželství. Objevuje potřebu „vytroubit“ svou jinakost do světa, avšak si uvědomuje, že to není vždy jednoduché a že zveřejnění identity může vést k nepříjemným incidentům a konfliktům.

6. **Syntéza identity** – osoba v tomto stádiu chápe, že diferencování lidstva na homosexuály a heterosexuály je neúnosné, intenzivní hněv vůči heterosexuálům se zmírňuje. Potkává a přátelí se s heterosexuály, kteří podporují jeho jinakost a identitu.

Důvěra k takovým osobám opět vzrůstá a jedinec svou sexuální orientaci včleňuje do své komplexní identity, jako jeden z atributů své osobnosti.

2.2.3 Harrisonův model procesu coming outu

Harrison (2003) definuje tyto fáze rozpoznávání, přijetí a zveřejnění sexuální orientace:

1. **Časné uvědomění** – začíná přibližně kolem 10. roku věku, jedinec si uvědomuje přitažlivost ke stejnému pohlaví, vnímá pocity odlišnosti.
2. **Zmatení identity** – se vyznačuje odmítáním homosexuální identity i přesto, že si jedinec sám uvědomuje skutečnost, že přitažlivost ke stejnému pohlaví už nemůže ignorovat. Jedinec pocítuje stres a pokouší se svou orientaci skrývat, neboť společnost ji nepodporuje, objevuje se u něho pocit viny a studu.
3. **Osvojení identity** – jedinec postupně přijímá svou homosexuální identitu. Se svou orientací se svěřuje jen omezenému okruhu lidí.
4. **Upevnění identity** – jedinec naprosto vědomě přijímá svou homosexualitu a odhaluje ji veřejnosti (vnější coming out), svou homosexuální identitu integruje do různých sociálních aspektů svého života.

2.2.4 Model Sophie

Model Sophie, zdůrazňuje oba aspekty procesu coming out, vnitřní a vnější coming out. Model rozlišuje coming out směrem k homosexuálním a heterosexuálním jedincům. Harrison (2003) popisuje následující fáze procesu coming outu :

1. **První uvědomění** – jedinec si poprvé uvědomuje svou odlišnost od ostatních a uvědomuje si, že by mohlo jít o homosexualitu. Nedochází k žádnému odhalení, jedinec se nesvěřuje svému okolí, připadá si odcizený od sebe samého i od ostatních.
2. **Testování a explorační** – jedinec si testuje sám sebe, vyhledává a navazuje zpočátku omezený kontakt s homosexuální komunitou či s jednotlivci z této komunity. Dochází k odcizení od heterosexuality.

3. **Přijetí identity** – jedinec dává přednost sociální interakci s homosexuály, jeho vnitřní identita se z negativní mění na pozitivní, jedinec poprvé přiznává svou sexuální orientaci heterosexuálům.

4. **Integrace identity** – jedinec na sebe nahlíží jako na homosexuála a plně si uvědomuje kladné a záporné stránky, které tato skutečnost přináší. Jedinec zažívá pocity hněvu a hrdosti, dochází k vnějšímu coming outu k lidem v okolí, identita jedince je stabilní, jedinec netouží po změně.

2.2.5 Isenseeho model formování pozitivní gay identity

Problematikou formování identity mladých gayů se zabýval Isensee (1991). Isensee vytvořil škálu reakcí, které gayové zažívají v procesu uvědomování si své odlišné sexuální orientace:

1. **Pozorování nekonformity s pohlavím** – jedinec dostává od svého okolí informaci, že se odlišuje, avšak sám si svou sexuální orientaci prozatím neuvědomuje. Odkloněním se od chování ostatních riskuje útoky a odmítnutí ze strany okolí.

2. **Konflikt se sebeobrazem** – homosexuálové již od dětství slyší od ostatních lidí v okolí slova jako „buzerant“, „homouš“, „teplouš“ atd., aniž znají jejich význam. Postupně začínají však hanlivé výraz vnímat a uvědomují si, že souvisí s homosexualitou. Uvědoměním si toho vzniká vnitřní konflikt mezi vlastními sexuálními touhami a milostnými city k osobám stejného pohlaví a gayové tak pociťují vnitřní bolest, hněv a odpor.

3. **Zmatek a stud** – dospívající homosexuál nechce být vnímán jako úchylný, špatný či nemocný, bývá zmaten, neboť se mu nedaří vymanit svým homoerotickým touhám. Jelikož má strach z odhalení, skrývá své pocity a svou homosexualitu. Může také dojít ke smíření s negativními pocity. Další možností je, že může mít pocit, že když je gay, tak se musí chovat a oblékat jako gay nebo být jiným mužům sexuálně k dispozici.

4. **Popření a projekce** – mladý gay se s pocity vlastní špatnosti neidentifikuje, bojuje s těmito pocity. Svůj vnitřní zmatek se pokouší skrývat vtipkováním o homosexuálech nebo urážkami osob ve svém okolí, kteří projevují něžnost či zájem, čímž probouzejí jeho vlastní pocity.

5. **Racionalizace** – po sexuálním zážitku s osobou stejného pohlaví si dospívající homosexuál namlouvá, že to byl jen výjimečný případ, ke kterému došlo jen proto, že nemá k dispozici vhodnou osobu opačného pohlaví pro heterosexuální styk, že jeho homosexualita je jen přechodný stav či že je bisexuál.

6. **Pokusy o změnu** – jedinec pochopil svou sexuální orientaci, ale zatím s ní není smířen a chce ji změnit. Experimentuje s opačným pohlavím a tak doufá, že homosexualita přejde, může se i oženit. Někteří jedinci v této fázi navštíví odborníka. Potřebují někoho, kdo je pochopí a bude je provázet jejich pocity, jedině tak mohou porozumět své sexuální orientaci. Pokud jedinec nikoho takového nenalezne a naopak okolí jej bude přesvědčovat, že je gay, bude více zmatený.

7. **Smutek nad ztrátou heterosexuálního obrazu** – pokusy o změnu homosexuální orientace nefungují, jedinec nepopírá, že je přitahován stejným pohlavím, ale cítí se stále špatně. Pocity beznaděje, že jeho sexuální orientace je neměnná a definitivní, mohou vést k sebevraždě. Jedinec si nedokáže představit, že by se jako gay cítil někdy dobře.

8. **Akceptace** – jedinec zjišťuje, že existují různé typy gayů a lesbiček a že nemusí být konformní s určitou image. Zjištění poskytuje jedinci možnost se odpoutat od velkého množství negativních předsudků a společenských stereotypů, které se týkají homosexuální menšiny. Postupné sebezpřijetí může výrazně citově posílit naplněná sexuální zkušenost.

9. **Coming out** – jedinec přiznává svou homosexualitu sobě, odkrývá ji rodině a okruhu přátel. Coming out je celoživotním procesem, jelikož jedinec v každé nové sociální situaci zvažuje, zda - li se otevřít, přiznat nebo nikoliv. Prožívání těchto nových situací nemusí být pro homosexuála zatěžující, pokud byl proces sebezpřijetí úspěšně dokončen.

10. **Navazování intimních vztahů** – pokud se homosexuál pohybuje v podpůrném prostředí, prochází v této fázi vývojovými stádii týkajícími se identity, kterými v adolescenci neprošel. Toto období se někdy nazývá „druhá adolescence“ sexuálních experimentů. Jedinec se se svou sexuální orientací cítí svobodněji, navazuje intimní vztahy a posiluje vnímání sebe sama jako homosexuála, začíná se separovat od primární rodiny.

Závěrem je nezbytné k této kapitole dodat, že všechny výše uvedené teoretické modely jsou ideálními a obecnými variantami průběhu procesu coming outu u homosexuálně orientovaných jedinců, popisujícími, jak by měl proces probíhat a kam by měl dospět, avšak neberou v úvahu jedinečnost každé osobnosti a životních situací a okolností, kterými musí jedinec v celém procesu procházet.

Homosexuálně orientovaný jedinec se s coming outem potýká po celý život. Jak dalece procesem coming outu prochází, je určující pro jeho osobní štěstí a spokojenost v životě. Zdařilé dokončení procesu coming out nejen omezí psychopatologické a sociopatologické jevy spjaté s nevyrovnáním a odmítáním své sexuální orientace, jakými jsou deprese, suicidiální tendence, nevhodné sňatky a těhotenství, ale i narušené rodinné vztahy. Vyrovnání se sexuální orientací umožní vytváření plnohodnotného alternativního životního stylu včetně stabilních partnerských vztahů (Procházka, 2002).

2.3 VNITŘNÍ COMING OUT

Savin - Williams a Cohen (in Jančová, 2008) popisují vnitřní coming out jako proces, kdy se jedinec posouvá od neuvědomované homosexuality, přes určitý stupeň uvědomění, že je něčím odlišný od ostatních, až po sebepoznání, že je skutečně gay nebo lesbička. Přiznat sexuální orientaci sám sobě je nejtěžším úkolem v celém procesu coming outu (Škrabský, 2008). Nedbálková (2007) zastává názor, že jestliže člověk přijme svoji sexualitu a smíří se s ní, nic mu nebrání prožívat život přesně tak, jak on sám chce.

Dle Procházky (2002) má homosexuál dvě možnosti. První možností je, že si své zaměření uvědomí, připustí si jej, přestane se skrývat a bude se s ním učit žít, dříve či později třeba najde svého partnera nebo partnerku, ale především životní klid a spokojenost. Tento stav charakterizuje Procházka jako tzv. egosyntonní homosexualitu. Druhou alternativou je, že se se svou sexuální orientací jedinec nikdy nesmíří. Někteří lidé jsou schopni své sexuální touhy potlačit, ale pro většinu je to nesmírně obtížné, zpravidla neúspěšné a je to spojeno s pocity viny, popíráním sama sebe, odříkáním, úzkostmi a někdy i chorobami. Zmíněný autor popisuje tento stav jako tzv. egodystonní sexuální orientaci. I Fifková (1998) podotýká, že ne každému homosexuálovi se podaří žít tak, jak to sám opravdu cítí. Někteří z nich svoji sexuální orientaci skrývají po celý život, přičemž se buď snaží přizpůsobit heterosexuálním tradicím, nebo absentují

partnerské vztahy. Takový člověk ale popírá sám sebe a může mít vážné psychické a zdravotní potíže.

Janošová (2000) dodává, že vnitřní coming out znamená pro jedince přijmout své odlišné cítění jako základní axiom, z něhož bude nadále vycházet při úvahách o své budoucnosti. Jedinec také přijímá status sexuální menšiny. Průběh sebeuvědomování souvisí s mírou pochopení jedince jeho sociálním okolím a může být provázen depresivními stavy a pocity těžké beznaděje. Z mnohdy komplikované situace se může nakonec zdát jako nejpříjemnější některá z nabízejících se variant úniku: citové opatření a vstup do manželství či suicidium. Nedbálková (2007) dále říká, že někdo se s pocity zmatku, které prožívá, vypořádává experimentováním, kdy si zájem o stejné pohlaví nechce připustit, a tak se snaží přizpůsobit většině navazováním vztahů s lidmi opačného pohlaví. Stejný názor má i Zvěřina (2003), který také říká, že z důvodu snahy podřízení se většinové společnosti během puberty často dochází k tomu, že první zkušenosti homosexuálně orientovaných lidí mají heterosexuální charakter.

Brzek, Pondělíčková – Mašlová (1995, str. 21) hovoří o tom, že „*homosexuála procházejícího coming outem čeká zápas s vlastním sebevědomím, protože je často sám ze sebe zklamán. Okolí, které se nezřídka i dnes staví k homosexualitě s předsudky či odmítáním, je jednou z příčin jeho komplikovaného sebepojetí. V tomto období, které je charakteristické intenzivním používáním odlišnosti a s ním související osamělostí a labilitou, mohou být rodiče těmi, kdo nabídnou pomoc a prokáží porozumění, neboť také jich se týká coming out jejich potomka a před nimi samými je proces přijetí nové perspektivy budoucnosti, při němž budou muset možná se zklamáním přehodnotit své budoucí plány a představy týkající se např. vnučat apod.*“ Stejně tak i Procházka (2002) hovoří o tom, že po rozpoznání a sebepřijetí sexuální orientace se často dostaví pocit, že jediný homosexuál na světě jsem já. Tento pocit může být podmíněn objektivní situací, kdy např. na malé vesnici většinou člověk někoho podobného nepotká nebo že konec studií může znamenat změnu životního stylu. Roli hraje strach z odmítnutí od těch ostatních, jinak orientovaných. Ve fázi vnitřního coming outu homosexuál přijímá sám sebe, ale není si jist, zda ostatní homosexuálové jsou stejní jako on. Podobně jako ostatní i on si pod pojmem homosexuál představuje všechny nepravdivé mýty a předsudky (např. scénky z veřejných záchodků, zženštilé, hysterické, agresivní či sexem posedlé muže). S těmi se však homosexuál ve fázi vnitřního coming outu ztotožnit nechce. Souvisí to i s neviditelností běžných homosexuálů, kteří nebudí pozornost. Mnoho lidí svou sexuální orientaci před okolím úzkostlivě tají, takže více

než polovina lidí ve společnosti neví, že by se někdy s gayem či lesbičkou setkala. To má za následek právě pocit výjimečnosti u mladých homosexuálů a také zkreslený pohled ostatních, protože ti rozpoznají jen ty, co jsou nápadní a budí svým chováním pozornost, avšak naprostá většina homosexuálů se ve své morálce, charakteru, zjevu a chování nijak neodlišuje od ostatních.

2.4 VNĚJŠÍ COMING OUT

Vnější coming se vztahuje k odhalení homoerotických tužeb nebo zkušeností jiným lidem, vrstevníkům, rodině a širšímu společenskému okolí. Odhalení sexuální orientace je velice náročný proces. Zatímco u vnitřního coming outu řeší jedinec sám sebe, své myšlenky, pocity, touhy atp., veřejný coming out vyžaduje dle Slobody (2016) velkou míru osobní statečnosti a síly, zároveň časté či neustálé vydávání se všanc ostatním, s nimiž přichází jedinec do kontaktu.

Coming out, ve smyslu jeho vnějšího aspektu, může být někdy chápán jako nikdy nekončící proces. Kdykoli totiž gay pozná nového člověka, najde si nového kamaráda, přijde do nové školy, nebo si najde novou práci, vždy znova stojí před rozhodnutím, zda má se svou sexuální orientací nové lidi seznámit či nikoliv (Ford, 2003). Obě možnosti, vyjít se svou sexuální orientací na veřejnost nebo ji ponechat v tajnosti, mají velký význam z hlediska vývoje identity a dopadu na budoucí život daného jedince. Mnoho gayů svou sexuální orientaci tají ze strachu z odmítnutí, nepochopení nebo posměchu. Toto chování je však spojeno se spoustou rizik. V první řadě skýtá neustálé riziko odhalení. Člověk musí neustále zastírat. Navíc ho toto rozhodnutí připravuje o možnost důvěrných vztahů, což může vést k pocitu osamělosti a sociální izolace (Šípošová, 2002).

Sloboda (2016) pojmenovává různé formy zastírání, lhaní nebo nesdělování své sexuální orientace jako „lži – management“. Kdy homosexuální jedinec vynakládá velkou pozornost a energii na to, aby vyhodnocoval situace – kdo je v okolí, kdo to ví a kdo to neví, kdo se to může dozvědět a kdy jedinec nechce, aby se to dozvěděl někdo konkrétní. Jako příklad situace, kdy jedinec o své orientaci lže, autor uvádí příklad muže majícího partnera Jana, o němž mluví v ženském rodě jako o Janě.

Dle Procházky (2002) v procesu coming out nastane dříve či později okamžik, kdy člověk začíná cítit potřebu někomu se svěřit. Je ale velmi důležité pořádně si rozmyslet, kdo bude tou osobou. Doporučuje na začátku se svěřit pouze jednomu

člověku a to takovému, se kterým má jedinec blízký a důvěrný vztah. Záleží také na způsobu, kterým dochází ke svěřeni, a nelze se divit, že tato osoba zpočátku nemusí vědět, jak na to reagovat, zda vyjádřit soucit či pomoc nebo se omluvit za své případné dřívější nepříznivé vyjádření na adresu homosexuálů, zda mlčet atd. Také Nedbálková (2007) upozorňuje, že při svěřeni se sexuální orientací je nutné brát ohledy na to, že ten určitý člověk je často velmi překvapen a zaskočen, a proto je nutné mu dát čas, aby se s tím i on sám vypořádal. Stehlíková (1995), podobně i Procházka (2002) zároveň dodává, že reakce osob, kterým se jedinec rozhodne svěřit, má velký význam z hlediska dalšího průběhu coming outu. Kladná reakce má velkou sílu a může danému jedinci dodat sebedůvěru do dalších kroků, negativní reakce či odmítnutí, může u člověka s homosexuální orientací vyvolat pocity méněcennosti a odmítání své orientace, což je krokem zpět ve vývoji v procesu coming outu. Stejně Ondrisová (2002) hovoří o tom, že vnější coming out má stěžejní význam, že reakce prvních osob determinuje další vývoj homosexuální identity jedince.

Schope (2002) v této souvislosti uvádí, že když se gay rozhoduje, zda odhalit svou sexuální orientaci v určitém kontextu či prostředí (např. v rodině, v okruhu přátel, ve škole, na pracovišti), zvažuje potencionální přínos v případě pozitivní reakce a potencionální ztrátu v případě negativní reakce. Tyto přínosy a ztráty se liší podle toho, jestli zvažuje odhalení v prostředí, kde panují blízké vztahy (rodiče, sourozenci, přátelé) nebo v prostředí, kde jsou vztahy o něco méně blízké (pracoviště, škola, místo bydliště). S tím souvisí také faktory, které ovlivňují rozhodování, zda odhalit či neodhalit svou homosexuální orientaci v jednotlivých prostředích. Jedná se o faktory: věk gayů, víra rodičů a místo bydliště, v pracovních vztazích pak má vliv pracovní pozice a finanční příjem.

Vnější coming out je ovlivněn také postoji společnosti k homosexualitě, proto může být pro mladší gaye, kteří vyrůstali a vyrůstají v tolerantnější společnosti snadnější o své orientaci hovořit, než pro starší gaye, kteří se socializovali ve výrazně homofobicky orientované společnosti. Starší gayové tak častěji před svým okolím svou sexuální orientaci skrývají. Většímu tlaku musí odolávat také jedinec bydlící ve vesnici, kde vymykát se znamená stát se středem zájmu pro široké okolí, než ve velkoměstě s velkou anonymitou a s podporou společenství stejně orientovaných (Zvěřina, 2003). Gayové žijící ve městech jsou tak ochotni svou orientaci vnějšímu okolí odhalit mnohem častěji než gayové žijící na vesnicích. Nedbálková (2007) hovoří o výhodách města v době navazování homosexuálních kontaktů. Chtějí-li se lidé s homosexuální orientací začít

seznamovat, bavit se a trávit více času se stejně zaměřenými lidmi, mají to jednodušší ti, kteří žijí ve velkých městech, která tato prostředí nabízí například ve formě gay a lesbických barů, diskoték, festivalů a organizací.

Procházka (2002), Brzek, Pondělíčková – Mašlová (1995) ve svých publikacích uvádějí, že častěji než u majoritní společnosti se u menšiny homosexuálů objevuje nadužívání alkoholu, drog, kouření a toxikomanie. K tomu podle Procházkovy přispívá pohyb v prostředí přímo stvořeném pro konzumaci alkoholu. Jedná se o pohyb v různých barech, což je spojeno se snahou najít si přátele či partnery, nebo může jít o nadměrnou konzumaci alkoholu u osob, které se nevyrovnaly se svou sexuální orientací. Z důvodu odmítání své sexuální orientace jsou časté také pokusy o sebevraždu. Homosexuálové mají dle zmíněných autorů také sklony k neurózám, k negativním psychickým stavům, menší konformitě a asociálnímu jednání.

2.4.1 Sekundární coming out

Sloboda (2016) ve své publikaci zavádí pojem sekundární coming out. Dle autora podobným procesem zjištění, uvědomění, v pozitivních případech i přijetí a sžití se se sexuální odlišností procházejí prakticky všechny osoby, které jsou konfrontovány s vnějším coming outem jakékoli homosexuálně orientované osoby. Jde o osoby, které jsou homosexuálům nejbližší a jsou pro ně nejdůležitější, tedy především rodiče a příbuzní, ale i blízcí sousedé, přátelé a vrstevníci. Nejčastěji se pak tematizuje rodičovský coming out, který bude popsán v kapitole č. 3.

2.4.2 Podmínky podporující bezproblémový průběh coming outu

Podmínky, které vedou k bezproblémovému průběhu na základě různorodé zkušenosti (Sloboda, 2016):

- **znalosti a vědomosti**, které způsobují, že se méně objevují odmítavé reakce z důvodu strachu z neznámého. Znalosti odborného či osobního charakteru vedou ke snižování vlivu stereotypu, které jsou převážně negativní či homofobní.
- **osobní znalost a zkušenost** se považuje za zásadní. Dle autora a jeho poznatků, osoby, které ve svém okolí mají homosexuálně orientovanou osobu, méně často reprodukuje stereotypy o těchto lidech. Vzory v okolí pomáhají většinové

společnosti odstraňovat takovéto stereotypy směrem k uvědomění si různosti a toho, že odlišná sexuální orientace nemusí znamenat odlišnost v jiných životních činnostech, v přemýšlení atp., zároveň také pomáhají homosexuálům v jejich coming outu.

- **otevřenost a přítomnost známých homosexuálně orientovaných osob ve veřejném prostoru** (herci, umělci, sportovci, politici apod.) jako pozitivního ukazatele otevřenosti a liberálnosti společnosti, coby vzory mohou pomoci v coming outu jiných homosexuálně orientovaných osob.
- **nestigmatizace sama sebe**, snaha neprezentovat a nevnímat svou odlišnost jako hlavní, jedinou charakteristiku své osobnosti a života.

2.5 SHRnutí

Formování sexuální identity má počátky již v dětství, později v procesu coming outu dochází k jejímu odhalení. Coming out v současnosti a v našich společenských a kulturních podmínkách obvykle začíná v pubertě. V období, které je procesem pohlavního dozrávání, často dochází k homoerotickým představám, které mohou u jedince vyvolat pochybnosti o jeho sexualitě a tím tak spustit vědomou reflexi vlastního chování či představ. Přestože puberta obvykle nastává u dívek dříve než u chlapců, coming out u dívek bývá pozdější. Zpomalení či pozdější začátek coming outu ovlivňuje mnoho faktorů. Mohou to být například vyšší míra religiozity, vzdělání jedince i jeho rodiny, velikost sídla a všeobecně také prostředí dané společnosti a míra její represivity (Ondrisová, 2002).

Coming out je označení procesu, během kterého člověk rozpoznává a akceptuje svoji menšinovou sexuální orientaci („coming out před sebou samým“ či tzv. „vnitřní coming out“), zároveň se označení používá pro okamžik odhalení své orientace jiným osobám, případně veřejnosti (tzv. vnější coming out).

Výsledkem coming outu mohou být buď plně završená integrace, která znamená ve větší či menší míře sounáležitost s gay komunitou, či naopak částečné nebo úplné popření homosexuální identity. Ty znamenají odmítnutí jedné či více fází coming outu a také vyjadřují snahu o setrvání v heterosexuální většinové společnosti či přinejmenším snahu nezačlenit se do homosexuální minority. Výsledek popření identity ale není zřejmě ovlivněn pouze daným jedincem. Zdá se, že ve větší míře závisí na většinové společnosti a její schopnosti plurality a její míře tolerance (Ondrisová, 2002).

3 RODINA V PROCESU COMING OUTU

Rodina je základ společnosti. Stálá přítomnost klíčové osoby, v ideálním případě citově angažovaného rodiče, je považována za nepostradatelnou podmínku zdravého duševního i tělesného rozvoje dítěte. Další velmi důležitou podmínkou je bezpečí domova jako stabilního a chráněného prostředí. Výše uvedené může dítěti poskytnout jen rodina, která plní své funkce (Matoušek, 2003). Toto platí i v případě homosexuality, dokážou-li vlastní rodiče přijmout dítě takové jaké je, je velký životní vklad (Kaňka, 2000).

Důležitou roli při svěřením sexuální orientace rodičům, může hrát kvalita vzájemných vztahů, emocionální atmosféra v rodině, ale i třeba politická či náboženská příslušnost rodičů, hodnoty, které uznávají atp. Významnou roli může sehrát i dostupnost jiných zdrojů sociální a ekonomické podpory, jako jsou např. přátelé, spolupracovníci, gay komunita či finanční zdroj mimo rodinu.

Dle studií (Savin – Williams, 2001 in Smitková, Kuruc, 2011), které se zabývaly coming outem LGBT osob, 42% LGBT lidí se svěří se svou sexuální identitou oběma rodičům, 20% pouze matce, 2% pouze otcům a 35% z nich se nesvěří žádnému z rodičů.

Stádia a s nimi spojenými stavy a pocity, kterými procházejí rodiče, jsou obdobná těm, kterými v procesu coming outu prochází samotná homosexuálně orientovaná osoba.

3.1 STÁDIA, KTERÝMI PROCHÁZEJÍ RODIČE PŘI COMING OUTU SVÉHO HOMOSEXUÁLNĚ ORIENTOVANÉHO DÍTĚTE

Smitková, Kuruc (2011) a Červenková (2002) popisují stádia, kterými rodiče procházejí při coming outu svého homosexuálně orientovaného dítěte:

1. **Šok** - obvykle nastane v případě rodičů, kteří nemají tušení o tom, že jejich dítě je homosexuálně orientované. Avšak šok je přirozenou bezprostřední reakcí, kterou občas zažíváme všichni, abychom se vyhnuli stresu a nepříjemným pocitům. Mnozí homosexuálové se nejvíce obávají právě toho, že v šoku rodiče povědí anebo učiní něco, co může trvale narušit jejich vzájemné vztahy. Pro změnu rodiče, někdy poté litují své reakce. Někteří rodičové již o sexuální orientaci svého potomka vědí a tak reaguje bez známek šoku.

2. **Odmítnutí, izolace** – odmítnutí informace o homosexualitě poskytuje rodičům čas na to, aby dosáhli určité emocionální rovnováhy. K odmítnutí homosexuality přispívají následující faktory:

- rodiče musí čelit homofobním stereotypům a představám tradičně spjatých se způsobem života homosexuálně orientovaných lidí;
- rodiče se domnívají, že jsou jediní, které tato situace potkala, cítí se izolovaně, proto ani nevyhledávají žádnou podporu;
- rodiče odmítají uvěřit této informaci o homosexualitě a považují ji za pouhou fázi experimentování anebo jako projev vzdoru;
- jiní rodiče se rozhodnou vůbec o tématu nemluvit ve víře, že homosexualita jejich potomka zmizí.

3. **Hněv** – a pocit ublížení je asi nejčastěji vyjadřovanou emocí, která může následovat po šoku anebo odmítnutí. Rodič může reagovat neklidně nebo zuřivě. Jen málo rodičů však zajde až tak daleko, že by své dítě odmítlo nebo fyzicky napadlo. Hněv rodičů může být někdy iracionální, ale také konkrétní, jako obranný mechanismus rodiče hledají vnější příčiny homosexuality dítěte např. v médiích, spolužácích, nevhodné vrstevnické skupině, gay komunitě apod.

4. **Vina** – počáteční hněv se často změní na pocity viny a deprese z toho, že rodiče dříve homosexualitu svého potomka nepoznali, aby jí mohli změnit. Rodiče se ptají sami sebe, co udělali špatně ve výchově. I když mají informaci o tom, jaký vliv má na sexuální orientaci genetika a prostředí, stále se viní. Přemýšlejí, zda svým dětem poskytly správný model muže, respektive ženy, či správný model heterosexuálního vztahu. Není tak neobvyklé, že osamělí rodiče cítí velkou vinu kvůli rozvodu, že v jeho důsledku ztratilo dítě druhého rodiče. Rodič si také může klást otázky o vlastní sexualitě, po kom dítě mohlo svou sexuální orientaci zdědit apod. K lítosti rodičů přispívá i očekávání shodná s kulturními stereotypy, že jejich dítě bude osamělé, že svou orientaci bude muset tajit, aby nebylo diskriminované. Rodiče se často stydí a nevědí, jak o svých pocitech hovořit. Pokud se rodiče cítí vinni, soustředí se často jen na sebe a nevidí problémy svého dítěte. Zároveň mohou začít vyjednávat o tom, aby o sexuální orientaci jejich děti nikomu neříkali (někdy ani druhému z rodičovské dvojice), a nechtějí o tom tématu nikdy hovořit. Rodiče také mnohdy pečlivě selektují detaily ze života svého dítěte, které zmíní před ostatními lidmi z okolí, ve snaze uchovat rodinné tajemství a ochránit sociální status rodiny, avšak jde o nerealistické očekávání.

5. **Přijímání rozhodnutí** – po opadnutí rozrušení začínají rodiče řešit záležitosti spojené se sexuální orientací racionálně. Je běžné, že zvažují možnosti, které jsou k dispozici. Může dojít k čtyřem typům rozhodnutí, respektive k jejich variantám:

- rozhodnutí podpořit – většina rodičů homosexualitu svého dítěte akceptuje a podporuje je,
- rozhodnutí nezajíkat dále – rodiče dokážou o homosexualitě hovořit, ale těžko se s ní vyrovnávají, neznamená to nutně negativní postoj, ale rodiče znají své limity a nechtějí je překročit,
- neustálý válečný stav – vše, co dítě udělá nebo řekne je vnímáno jako důsledek homosexuální orientace, tento stav může odrážet vlastní neschopnost rodiče se s orientací smířit,
- návrat počátečních reakcí rodičů – není neobvyklé, že rodiče se vrátí o krok zpět, k pocitům, které se zdály být již za nimi.

6. **Akceptace** – někteří rodiče se k úplné akceptaci nedostanou. Mnozí dosáhnou bodu, ve kterém se budou těšit z jedinečnosti svého dítěte. Tento proces nikdy neskončí. Rodiče jsou v tomto stádiu schopni připustit homosexuální orientaci svého dítěte a jsou schopni se svěřit i širšímu okolí, stávají se méně citlivými k tomuto tématu. Opět se obnovuje rovnováha v rodině a homosexualita přestává být rodinným tabu. Komunikace mezi rodiči se stává otevřenější, upřímnější, je v ní patrné porozumění. Jedním z faktorů, které vedou rodiče k opravdové akceptaci je strach, že by ztratili význam v životě svého dítěte.

Popsaná stádia reakcí se dají aplikovat na většinu rodičů, ale není to proces typický pro každého, neboť reakce rodičů jsou často odlišné a individuální, závislé na řadě faktorů a motivací. Někdy se některé stádium vyskytne mimo dané pořadí a někdy je některé ze stádií přeskočeno (Smitková, Kuru, 2011).

V rámci rodiny jsou vedle rodičů důležitými osobami v procesu coming outu homosexuálně orientovaných osob jejich sourozenci. Odhalení sexuální orientace sourozencům gayové považují obvykle za méně ohrožující než odhalení rodičům (Procházka, 2002).

V návaznosti na výše uvedená stádia reakcí rodičů na informaci o homosexualitě svého dítěte budou v následujícím textu uvedeny názory různých autorů na téma odhalení sexuální orientace rodičům.

Dle Kaňky (2000) je velmi důležitá atmosféra rodiny. Někdy je taková, že dospívající nabývá dojmu, že by něco tak nenormálního, jako je homosexualita, rodiče nikdy neakceptovali. Sám homosexuál se poté více brání připustit si, že je takto zaměřen. Někdy se stává dle Procházky (2002), že se gayové se svou sexuální orientací rodičům nesvěří vůbec. Bývá to také v případech, kdy děti nejsou v úzkém kontaktu se svými rodiči. Rodiče něco tuší, ale bojí se zeptat, v tomto případě obě strany mlčí, aby rodiče své dítě nenutili ke zbytečné lži nebo ho nezranili.

Kaňka (2000) hovoří o tom, že dítě má právo mít v rodičích oporu, ať se stane cokoli a ať je jakékoli. Pokud se k němu rodiče chovají přátelsky, když u něho zjišťují určité zvláštnosti, a snaží se jeho obtíže pochopit, vstupuje homosexuál na svou složitou životní dráhu daleko připravenější po stránce psychické i sociální. Procházka (2002) uvádí, že je důležité přijmout homosexualitu jako skutečnost, kterou nikdo nezavinil. Rodiče často trpí výčitkami a pocity viny, že homosexualitu svého potomka zavinili špatnou výchovou, jindy obracejí své rozčilení proti dítěti.

Pokud rodiče na homosexuální zaměření svého dítěte reagují agresivně, dle Brzka a Pondělíčkové – Mašlové (1992) mu tím ubližují a směřují jeho náklonnost nesprávným směrem. Gay se tak může za každou cenu snažit o heterosexuální vztah, který ovšem není a nemůže být uspokojivý, a nemá ani dobrou prognózu. Takovým vztahem si sám sobě homosexuál komplikuje život, ale i své partnerce. Gay, který se pod vlivem rodičů nemůže ke své homosexualitě přiznat a své city a vzrušení mužskými objekty musí skrývat, pak pod tlakem svého sexuálního pudu uskutečňuje jen příležitostné sexuální kontakty s nahodilými partnery. V takovém vztahu pak nemůže jít o nic víc než o pudové uvolnění sexuální potřeby a zcela chybí citový podtext, tedy právě to, co lidskou sexualitu charakterizuje a činí ji skutečně lidskou. Důsledky jsou stejné jako u promiskuitních heterosexuálů, citové otupění a postupně až neschopnost navázat citové vztahy. Negativní reakce rodičů vedou ke zhoršení vztahu mezi rodiči a dítětem a mají negativní důsledky na samotné dítě. Může to vést k zesílení sebenenávisti, zejména v případě, že si jedinec ještě neporadil se svou internalizovanou homofobií (Šípošová, 2002). Skutečně negativní reakce, vyhnání z domova nebo fyzické napadení bývají vzácné, v těchto případech se často jedná jen o náhlé nezvládnuté impulzivní chování, u kterého časem dochází k zlepšení. Důležité je však ponechat otevřenou možnost smíření bez ztráty důstojnosti (Procházka, 2002).

Zejména u mladších gayů je důležitá podpora a pokračování ve výchovném působení rodičů. Období dospívání a probíhající coming out může vést k pochybování o

vytvořených hodnotových systémech, o odmítání všeho pozitivního. Právě v této chvíli je podpora rodičů velmi důležitá. Homosexualita není morální prohřešek ani hřích. Nevyrovnanost a společenské odsouzení, zejména odmítnutí těmi nejbližšími, může napomoci k negativním společenským jevům, jako je užívání drog, prostituční, a jiné asociální chování (Procházka, 2002).

Poměrně častá je klidná reakce rodičů, po níž následuje mlčení. Homosexualita a partnerský život se staly něčím, co rodiče sice přijali, ale nevyrovnali se s tím. Ignorace však není přijetí. Vztahy s rodiči jsou nadále chladné a málo důvěrné. Rodiče neumí přijmout ani budoucího partnera svého potomka. Mnoho gayů tak doma vůbec téma homosexuality neotevírají (Procházka, 2002).

Fifková (1998) říká, že je jasné, že pro rodiče se jedná o problém a mnohdy i zklamání, a nedokážou se s tím smířit ze dne na den. Musí přehodnotit své představy týkající se rodinného života svých dětí. Často jsou terčem nepříjemných poznámek okolí, ale je velmi důležité pro rodiče, a zvláště pro jejich dítě, jak se k tomuto postaví. Rodiče by se měli pokusit dítě pochopit, navzájem si důvěřovat, uznávat jejich vize o budoucnosti, nestavět na první místo, co na to kdo řekne, neházet na nikoho vinu, protože za to nikdo nemůže, a vnímat dítě takové, jaké bylo doposud.

Na postoji rodičů k homosexualitě jejich potomka se pravděpodobně příliš výrazně nepodílí výše jejich vzdělání ani úroveň inteligence, jako spíše kvalita vztahů uvnitř rodiny (Talandová in Janošová, 2000). Hůře se se zjištěnou homosexualitou dítěte vyrovnávají věřící rodiče. Častěji bývá tolerantnější matka, to však neplatí v případech dominantních a hysterických žen (Procházka, 2002). Vztah mezi otcem a synem bývá někdy narušen již od dětství. Pro otce je totiž syn najednou neuvědomělým zklamáním, nechová se dostatečně klukovsky, jak by si otec přál, nevrací se mu obraz jeho dětství a je pro něj v podstatě nevydařený mužský potomek. Právě tím lze vysvětlit, proč homosexuálové vykreslují svého otce nepříznivě (Brzek, Pondělíčková – Mašlová, 1992).

Bez ohledu na to, jak rodiče nakonec na odhalení reagují, považuje většina homosexuálních jedinců odhalení své sexuální orientace rodičům za jeden z nejtěžších a neobávanějších kroků v celém procesu coming outu. Stejně tak pro rodiče bývá coming out dítěte mimořádně obtížnou situací (Šípošová, 2002).

3.2 SHRNU TÍ

Rodina je základ lidské společnosti a přijetí ze strany bezprostředního okolí, především tedy rodiny hraje rozhodující roli při zvládnání procesu coming outu. Zjištění, že dítě není heterosexuální, přináší změnu pohledu pro celou rodinu včetně sourozenců a blízkého okolí. Důležité je, jak rodina umí spolupracovat a řešit krizové okamžiky a přijmout novou skutečnost – tomuto se říká schopnost resilience (Sobotková, 2007). Rodina kromě zvládnání krizových situací má také své funkce, které plní a které mohou být tímto zjištěním ohroženy (výchova, emoce, reprodukce budoucí rodiny homosexuála).

Míra odmítnutí ze strany rodičů je výrazně spojena s rizikovým chováním a psychickými problémy nejen v období dospívání a mladší dospělosti. Nezřídka dochází k přerušení či nabourání rodinných vztahů z důvodů nepřijetí odlišné sexuální orientace jedince.

4 POSTOJ SPOLEČNOSTI K HOMOSEXUALITĚ

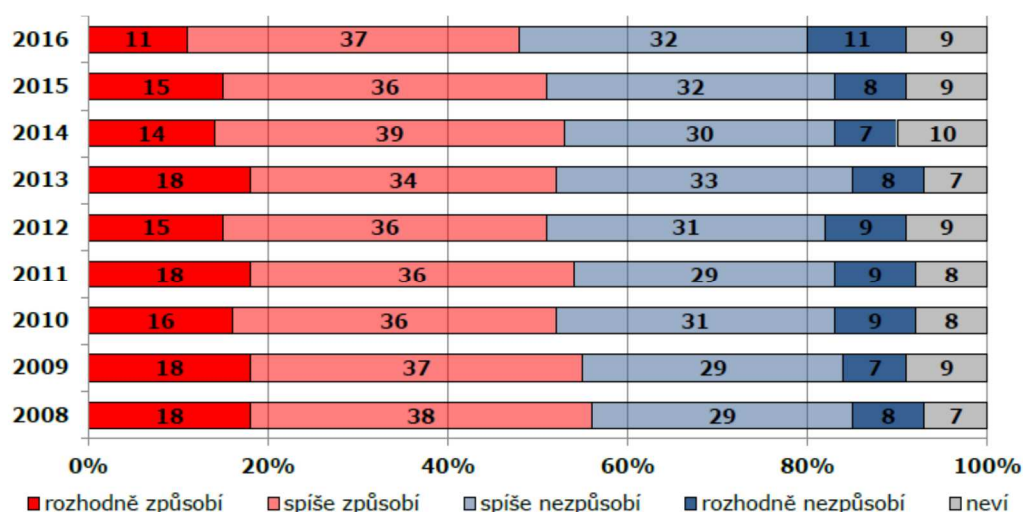
„*Homosexualita má povahu celoživotní osudové orientace, která je samozřejmou součástí lidských společností již od počátku kulturní historie lidstva*“ (Sloboda, 2016, str. 41). Přístup společnosti se k homosexualitě v průběhu historického a kulturního vývoje měnil, společnosti v různých obdobích na homosexualitu nahlížely a i dnes nahlíží odlišně. V té české společnosti se postoj k homosexualitě dle odborné literatury výrazně změnil až po roce 1989, kdy došlo ke zrovnoprávnění homosexuální menšiny u nás, homosexualita se stala viditelným společenským jevem, k čemuž dle Kaňky (2000) přispěli i první organizace gay a lesbického hnutí (Svaz Lambda, SOHO). V roce 2006 Česká republika přijala zákon o registrovaném partnerství osob stejného pohlaví, který umožňuje legitimizovat homosexuální svazky. Přijetí zákona o registrovaném partnerství sebou přineslo změnu několika již platných právních předpisů (občanský zákoník, trestní zákoník, zákon o rodině, zákoník práce, zákon o státní sociální podpoře, zákon o matrikách, jménu a příjmení, živnostenský zákon, a další).

Giddens vidí změnu postojů k homosexualitě, v obecné změně postojů k sexualitě jako takové. Sexualita dnes již není spojena s pouhou potřebou reprodukce manželským svazkem. „*Vzrůstající společenskou přijatelnost homosexuality bychom neměli považovat pouze za daň liberální toleranci; je to 23 logický důsledek oddělení sexuality od reprodukce. A v sexualitě, která nemá obsah, už z definice nemůže mít dominantní postavení heterosexuality*“ (Giddens, 2000, str. 75)

Dle Procházký (in Šulová, Fait, Weiss, 2011) se v naší společnosti jednoznačně projevuje trend k tolerantnímu posuzování gayů a leseb ve společnosti, což dokládá v reprezentativních studiích Weisse a Zvěřiny poklesem podílu osob, které hodnotili homosexualitu negativně, z původně nadpolovičního podílu v roce 1993 o 15% v roce 2003. Ve společnosti také stoupá celospolečenská tolerance k registrovanému partnerství. Mezi faktory, které přispívají k tolerantnějším postojům k homosexuálům, patří především mladší věk, vyšší vzdělání, ženské pohlaví, osobní znalost nějakého gaye či lesby a menší religiozita. Obecně jsou také příznivější postoje veřejnosti k homosexuálním ženám než mužům. Weiss (2001) na základě výsledků svých studií konkretizuje, že nejliberálnější postoje k homosexualitě zaujímají mladí lidé z velkých měst nad 100 tisíc obyvatel, s nejméně středoškolským vzděláním a nevěřící, především ženy, naopak nejvíce homofobní jsou starší a méně vzdělaní katolíci z menších sídel, především pak muži.

Mínění o toleranci české společnosti k homosexuálně orientovaným jedincům bylo zjišťováno CVVM Sociologického ústavu AV ČR šetřením s otázkou směřovanou na reakci sociálního okolí respondenta. Dotazovaní se vyjadřovali, zda by ve městě či obci, kde žijí, přiznání homosexuality způsobilo potíže v soužití. Jak je patrné z grafu, necelá polovina lidí (48% součet odpovědí „rozhodně způsobí“ a „spíše způsobí“) se domnívá, že by takovéto přiznání způsobilo potíže, dvě pětiny lidí (43%) si myslí opak.

Graf č. 1: Způsobí přiznání k homosexualitě potíže v soužití s ostatními lidmi ve Vašem městě či obci?¹

Srovnání s hodnotami z dřívějších měření, dle CVVM ukazuje, že názor, že by přiznání homosexuality způsobilo potíže, oproti šetření v roce 2015 mírně oslabil. Celkově mínění o tom, že by přiznání k homosexuální orientaci znamenalo pro člověka v místě jeho bydliště určité potíže, oslabil od roku 2008 o 8 procentních bodů a naopak názor, že by rozhodně nebo spíše nebylo zdrojem potíží, o 6 procentních bodů posílil.

Procházka (in Šulová, Fait, Weiss, 2011) zmiňuje překvapivé výsledky průzkumu z roku 2007 organizace Člověka v tísní – Rovnost je cool, který se zabýval postoji středoškoláků k menšinám, žijících na našem území a tedy i postojům k homosexualitě, kde negativní vztah k homosexuálním mužům vyjádřilo 72% chlapců oproti 24% dívek. Avšak 60% dotazovaných se nikdy v životě s gayem nebo lesbou nesešlo, respondenti získali informace, na kterých svůj názor založili pouze z médií.

¹ Postoje veřejnosti k právům homosexuálů - červen 2016. In: *Naše společnost*. [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 2016 [cit. 2017-10-08]. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2082/f9/ov160725.pdf

V souvislosti s negativním společenským hodnocením homosexuálů se setkáváme s pojmem homofobie. Pro většinu heterosexuální společnosti je homosexualita stále nepochopitelná jako něco zvláštního, nenormálního a nemorálního. Důvodem toho je přetrvávání stereotypů a předsudků ve společnosti spojených s homosexualitou, jako je např. promiskuita a zženštilost, výstřednost homosexuálních mužů, že mluví vysokým hlasem, extrémně o sebe pečují, mají rozdělené role na „mámu“ a „tátu“, nejdou jim kolektivní sporty, nejsou technicky zdatní, že vykonávají jen určitý druh povolání, mají AIDS atd.

4.1 HOMOFOBIE

Homofobii Procházka (in Šulová, Fait, Weiss, 2011) nazývá negativní postoje k sexuálním menšinám. Homofobní postoje vytvářejí nepřátelské prostředí vůči všem lidem, kteří nejsou heterosexuální, nebo které jejich okolí z jiného zaměření podezírá. Tyto postoje ohrožují duševní vývoj gayů a leseb, zvyšují riziko jejich fyzického napadení a diskriminace či společenské izolace. Přispívají k jejich poruchám sebehodnocení, v krajním případě mohou vést k autoagresivnímu a sebevražednému jednání. Homofobní postoje zvyšují také pravděpodobnost, že se lidé budou chovat netolerantně i k jiným menšinám, a tak celkově přispívají k nárůstu extremistických a xenofobních nálad ve společnosti.

Homofobie může být **externalizovaná** či **internalizovaná**. Zpravidla se homofobii rozumí její externalizovaná podoba, která se manifestuje v nadávkách, diskriminaci a předsudcích vůči ostatním. Pokud se člověk cítí špatně ohledně své homosexuální orientace, pocitů, fantazií či chování, hovoří se o internalizované homofobii.

Ondrisová (2002) na základě zahraničních studií a jejich výsledků vytváří dle níže uvedených kategorií charakteristiky osob, které nejčastěji diskriminují homosexuály:

- věk a vzdělání – starší osoby a jedinci s nižším vzděláním, nejtolerantnější skupinou jsou poté osoby ve věku 20 – 25 let,
- pohlaví – muži mívají negativnější postoje než ženy a to hlavně vůči homosexuálním mužům,
- osobní kontakt s homosexuální osobou – lidé, kteří nezažili osobní a příznivý kontakt s homosexuální osobou k ní mívají negativnější postoje,

- náboženský konzervatismus – lidé s negativními postoji jsou silně věřící, uznávají konzervativní náboženské předpisy,
- sexuální konzervatismus – homofobní postoje vyjadřují častěji lidé, kteří nejsou sexuálně liberální a projevují více výtek v souvislosti se sexualitou a jejími projevy,
- udržování tradičních rodových rolí – osoby, které udržují za každou cenu tradiční rodové role, mají častěji homofobní postoje,
- místo bydliště – lidé s negativními postoji k homosexuálům žijí nejčastěji na venkově,
- referenční skupina – homofobní osoby se vyskytují většinou ve skupině, která vyjadřuje negativní postoje k homosexualitě a homosexuálům
- autoritářství - osoby s negativním postojem k homosexualitě projevují vyšší stupeň autoritářství.

Specializované služby zabývající se problematikou homofobie na našem území existují jen ve velmi malém rozsahu. Většinu preventivních programů zajišťují nevládní neziskové organizace. Snadná dostupnost internetu nabízí homosexuálním jedincům možnost vyhledat pro ně nejbližší pomoc v podobě různých specializovaných profesionálních poraden, organizací, která se přímo na problematiku homosexuality soustřeďují a nabízí jim nejen podporu a pomoc, ale také bezpečné prostředí, v němž mohou rozvíjet svoji vlastní identitu a najít si stejně orientované přátele (Janošová, 2008).

Dopad negativních zkušeností, které doprovází období coming outu a projevy homofobie, by tak mohla snížit právě větší informovanost, která by vycházela z různých osvětových a otevřených komunitních akcí. Ovšem primárně by dle internetové stránky www.004.cz měla tato informovanost vycházet ze škol prostřednictvím sexuální výchovy, jejíž součástí by měly být informace o problematice homosexuality. Dalšími možnostmi jsou kvalitní literární zdroje a kvalitní média, která v současné době mají velký vliv na utváření postojů ve společnosti.

V průzkumu v roce 2003 bylo zjištěno (Procházka in Šulová, Fait, Weiss, 2011), že se s formou diskriminace setkala dvě třetiny leseb a gayů. Nejčastější formou takové diskriminace byly slovní útoky, urážky a výhrůžky, ale dokonce 15% respondentů se stalo obětí fyzické agrese, která souvisela s jejich sexuální orientací. Čtvrtina dotazovaných se setkala s negativní reakcí na svou sexuální orientaci v rodině.

4.1.1 Internalizovaná homofobie

„Internalizovanou homofobií můžeme chápat jako nasměrování negativních sociálních postojů homosexuála proti sobě samému, přičemž takové postoje vedou k znehodnocování vlastní osoby, vnitřním konfliktům a nízké sebeúctě“ (Červenková, 2002). Proces coming outu je internalizovanou homofobií nejvíce ovlivněn v jeho počátečních fázích. Pro gaye může být velmi obtížné cítit se dobře se svou vlastní sexualitou, pokud se vyskytuje v heterosexuální společnosti s negativními postoji k homosexualitě, kde homosexualita je považována za něco nenormálního. Může dojít k zvnitřnění negativních postojů k homosexualitě, jak jej vidí ve společnosti a začlenění do vlastního sebeobrazu. Červenková (2002) dále uvádí, že internalizovaná homofobie může vyústit do nenávisťi sebe sama, izolace, sebedestrukce a agrese k jiným homosexuálním osobám.

4.2 SHRNU TÍ

Postoj české veřejnosti k homosexuální menšině se od roku 1989 výrazně liberalizoval a i ve srovnání s jinými zeměmi je mnohem tolerantnější. Souvisí to především s větší informovaností o problematice homosexuality a jejím odtabuizováním (Weiss, 2010).

V současnosti stále stoupá procento lidí, kteří mají tolerantní postoj a v běžném životě nedělají rozdíly mezi heterosexuály a homosexuály. K tolerantnějším postojům přispívá mladší věk, vyšší vzdělání, ženské pohlaví, osobní znalost a menší religiozita. Homofobní postoje k sexuálním menšinám zaujímají jedinci, kteří homosexualitu odmítají jako negativní morální jev a považují ji za rozmařilost, zvrhlost, zvrácenost proti přírodě či zaslepeně používají převzaté církevní dogma. Příčinou homofobie je nedostatek osobních zkušeností, hlubší porozumění problémům, často i zcela iracionální a nelogické předsudky, které mohou být důsledkem tradiční konzervativní sexuální výchovy resp. nevhodné výchovy (Procházka, 2002).

II. EMPIRICKÁ ČÁST

Praktická část práce je rozdělena do čtyř kapitol. První z nich popisuje metodologický postup využitý při realizaci výzkumného šetření (kapitola č. 5), které probíhalo v červenci 2017. Tato kapitola obsahuje popis výzkumného cíle, výzkumných otázek, popisuje výzkumnou metodu, výzkumný soubor a způsob sběru a zpracování dat. Druhá kapitola empirické části (kapitola č. 6) analyzuje výsledky výzkumného šetření, kapitola číslo sedm pak obsahuje shrnutí získaných výsledků a v osmé kapitole je popsána diskuze nad výsledky získanými výzkumným šetřením.

Základní myšlenkou diplomové práce je propojit teoretickou část s částí empirickou, aby informace a poznatky z části teoretické byly úvodem do tématu homosexuality a procesu rozpoznání vlastní sexuální orientace v rámci coming outu gayů, empirická část by tyto poznatky a konkrétní informace u osloveného vzorku gayů s teorií porovnávala.

5 METODOLOGICKÝ POSTUP

V následující kapitole jsou přiblíženy kroky, kterými bylo postupováno při realizaci kvalitativního výzkumného šetření. Dle Hendla (2005, s. 48) při kvalitativním výzkumu „výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“ Proto jsem se snažila v empirické části práce proces rozpoznávání vlastní sexuální identity gayů vidět také z pohledu jednotlivých respondentů.

5.1 VÝZKUMNÝ CÍL

Denzin a Lincolnová (In Švaříček, Šedová a kol., 2007) jsou toho názoru, že „cílem výzkumníka je porozumět situaci tak, jak jí rozumějí sami aktéři“. Pro výzkumné šetření realizované v rámci této diplomové práce se tak hlavním cílem stalo: **zjistit jak vnímají oslovení homosexuálové svůj coming out (proces vnitřního smíření a vyrovnání se svou homosexuální orientací a zároveň i odhalení sexuální orientace druhým).** Dále mě zajímalo, jaké pocity prožívají gayové při uvědomění své sexuální identity a odhalení své sexuální orientace nejbližším a za jakých okolností tyto fáze procesu coming outu probíhají, jaké byly reakce nejbližších, jak je vnímali samotní

homosexuálové, co pro ně znamenaly, jak ovlivnily další fáze procesu coming outu, jak vnější coming out změnil vztahy mezi samotnými gayi a jejich nejbližšími atd.

5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavní výzkumná otázka (HVO) vedoucí k stanovenému výzkumnému cíli šetření zní: **Jak u oslovených respondentů probíhá proces coming outu a jaké strategie homosexuálové volí při odhalení své sexuální orientace?**

Tato hlavní výzkumná otázka byla transformována do čtyř dílčích výzkumných otázek, označených DVO1, DVO2, DVO3 a DVO4:

- DVO1 **Jak u oslovených respondentů probíhalo uvědomění a smíření se s odlišnou sexuální orientací?**
- DVO2 **Jaké strategie vybraní homosexuálové využívají pro sdělení své sexuální orientace?**
- DVO3 **Jak homosexuálové vnímají reakce svého nejbližšího okolí po odhalení své sexuální orientace?**
- DVO4 **Jak respondenti vnímají postavení homosexuální menšiny ve většinové heterosexuální společnosti?**

K tomu, aby bylo na dílčí výzkumné otázky odpovězeno, byla použita metoda polostrukturovaného rozhovoru. V rozhovorech byly použity tazatelské otázky, které byly pro lepší přehlednost rozděleny do čtyř oblastí:

1. *vnitřní coming out* (počáteční uvědomění si sexuální orientace)
2. *vnější coming out* (odhalení sexuální orientace)
3. *postoje rodiny/rodičů a nejbližšího okolí*
4. *postoj veřejnosti.*

Tímto rozdělením jsem se také řídila při interpretaci rozhovorů a zpracování závěrů z výzkumného šetření. Rozdělení do oblastí vychází také z rozčlenění kapitol teoretické části diplomové práce. Pro přehlednost je v následující kapitole uvedena transformační tabulka dílčích výzkumných otázek.

Tabulka č. 1 Operacionalizace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek (vlastní zdroj)

Dílčí výzkumná otázka (DVO)	Oblast/indikátor	Tazatelské otázka
DVO1	vnitřní coming out	<ul style="list-style-type: none"> - Kdy jste si/sis prvně uvědomil svou sexuální orientaci a jak takové uvědomění probíhalo? - Jaké pocity jste/si zažíval? Jak jste se/ses s tím vyrovnával? - Existuje něco, co Vám/Ti v tomto období pomohlo?
DVO2	vnější coming out	<ul style="list-style-type: none"> - Kdy, po jaké době a jak, co jste si/sis uvědomil svou sexuální orientaci jste se/ses rozhodl svěřit jiné osobě? - Kdo byl tou první osobou, které jste/ses svěřil? - Jak jste/jsi své odhalení prožíval a co jste/si od toho očekával? - Jak probíhalo odhalení sexuální orientace nejbližšímu okolí, resp. rodičům?
DVO3	postoj rodiny/rodičů a nejbližšího okolí	<ul style="list-style-type: none"> - Jaké byly reakce první osoby, rodičů, případně nejbližšího okolí? - Jak na Vás/Tebe tyto reakce zapůsobily? - Jak se rodiče vyrovnávali s odhalením Vaší/Tvé sexuální orientace? - Mělo Vaše/Tvé odhalení vliv na vzájemné vztahy s osobou, které jste se/ses svěřil? - Jak první reakce ovlivnily Váš/Tvůj postoj k vlastní homosexualitě?
DVO4	postoj společnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Zažil jste/si někdy nějakou negativní reakci v souvislosti s Vaší/Tvou sexuální orientací či jste/si měl negativní zkušenost? - Musel jste/si někdy něco měnit kvůli své sexuální orientaci? - Jaký je dle Vašeho/Tvého názoru postoj české společnosti k homosexualitě?

5.3 VÝZKUMNÁ METODA A SBĚR DAT

5.3.1 Metoda sběru dat

Sběr dat byl prováděn metodou hloubkového polostrukturovaného rozhovoru a to s ohledem na kvalitativní povahu výzkumného šetření. Švaříček, Šedřová a kol. (2007) uvádí, že touto metodou jsou zkoumány členové konkrétní sociální skupiny, přičemž badatel se snaží pochopit jednání specifické pro členy dané skupiny. „*Cílem hloubkového a polostrukturovaného rozhovoru je získat detailní a komplexní informace o studovaném jevu*“ (tamtéž, 2007, s. 13). Metoda polostrukturovaného rozhovoru dává účastníkům dostatečný prostor k sebevyjádření, umožňuje zachytit výpovědi a slova

v jejich přirozené podobě a zároveň výzkumníkovi umožňuje jednotlivé otázky dle nutnosti přeskakovat, vynechávat či doplňovat.

Při rozhovoru byli respondenti dotazováni na svou zkušenost s uvědoměním si a odhalením své homosexuální orientace jinému člověku, resp. rodičům a také na okolnosti a pocity, myšlenky a očekávání, které proces coming outu doprovází. Cílem rozhovoru bylo získat odpovědi na výzkumné a předběžně připravené tazatelské otázky (viz kapitola 5.2). V rozhovorech bylo dodržováno pořadí tematických oblastí (vnitřní coming out – vnější coming out – postoj rodiny/rodičů a nejbližšího okolí – postoj společnosti), znění a pořadí otázek bylo individuálně přizpůsobováno průběhu rozhovoru a jednotlivým respondentům, případně novým tématům, která se v průběhu rozhovoru objevila. Během rozhovoru byly respondentům kladeny doplňující otázky, dále bylo také ověřováno, zda byla výpověď respondenta správně pochopena. Rozdělením na tematické oblasti jsem se řídila také při interpretaci rozhovorů a zpracování závěrů z výzkumného šetření.

Rozhovory s oslovenými respondenty probíhaly v průběhu měsíce července roku 2017 v místě bydliště respondentů, jejich délka byla od 30 do 55 minut. Všechny rozhovory byly se souhlasem respondenta nahrávány na digitální diktafon.

5.3.2 Metoda zpracování dat

Se souhlasem respondentů byly pořízené rozhovory autenticky přepsány do písemné podoby, interpretovány a vyhodnoceny. Při zpracování rozhovorů a analýze dat byla zaznamenávána nejen fakta, která se objevovala v jednotlivých rozhovorech, ale také různé podobnosti v odpovědích respondentů. Respondenti měli v části „vnitřní coming out“ a části „vnější coming out“ tendenci hovořit v souvislostech a prezentovali podávané informace jako příběh, chronologicky začali od prvního uvědomění si své odlišnosti, zalíbení v osobě stejného pohlaví a končili zpravidla u dospělé osoby, která akceptuje svou homosexualitu a „žije život jako každý jiný“ – pracuje, má osobní a milostný život, snaží se udržovat dobré vztahy s lidmi ve svém okolí atpod. Respondenti spontánně doplňovali své odpovědi na otázky o fakta, která jim přišla v jejich příběhu důležitá. Coming out u všech respondentů probíhal vesměs klidně, u žádného z nich se nevyskytly výrazné problémy související s vnitřním nebo vnějším coming outem.

5.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR

5.4.1 Výběr respondentů

Při realizaci výzkumného šetření byl zvolen záměrný výběr respondentů. Při rozhodování o výzkumném vzorku je dle Švaříčka, Šedové a kol. (2007) hlavním cílem, aby vzorek respondentů reprezentoval daný problém. Vybírání jsou takoví účastníci výzkumného šetření, kteří mají vlastní zkušenost se zkoumaným jevem a přinesou nové informace o zkoumaném problému.

Výzkumným vzorkem pro tuto diplomovou práci tedy byli muži, kteří si plně uvědomovali svou homosexuální orientaci a prošli již fází přiznání své homosexuální orientace druhé osobě, a zároveň byli ochotni hovořit o svém coming outu. Mužská část homosexuální menšiny byla vybrána a oslovena z důvodu dostupnosti kontaktů v gay komunitě.

Výběr zkoumaného vzorku proběhl za pomoci metody sněhové koule (snowball sampling). Jedná se o metodu, která je určena k postupnému získávání nových případů prostřednictvím nominování dalších osob již známými případy. Proces začíná u jednoho či více jedinců, u kterých se ví, že splňují požadovaná kritéria. Tito jedinci jsou následně požádáni, aby „nominovali“ další osoby, o nichž vědí, že také splňují požadovaná kritéria a zprostředkovali s nimi kontakt (Miovský, 2003).

V případě mého výzkumného šetření byli těmito „známými případy“ homosexuální člen rodiny a dlouholetý homosexuálně orientovaný kamarád. Ti mi dále doporučili své známé a přátele, kteří splňovali má kritéria a kteří byli ochotni se mého výzkumného šetření zúčastnit, domluvili mi např. rozhovor s partnerem apod. Touto metodou jsem získala pro rozhovor celkem osm osob. V následující kapitole jsou účastníci výzkumného šetření popsáni.

5.4.2 Demografický popis respondentů

Výzkumný soubor se skládal z osmi homosexuálních mužů ve věku od 30 do 47 let. V zájmu zachování anonymity nejsou jména respondentů v rámci diplomové práce uvedena. Švaříček, Šedová a kol. (2007) uvádějí, že anonymita je jedním ze základních principů pedagogického výzkumu. Základní a obecné údaje o respondentech (věk, vzdělání, zaměstnání, místo bydliště, víra), kteří vytvořili výzkumný soubor, jsou uvedeny v následující tabulce a to pro představu, o tom v jakém prostředí se tito lidé

pohybují, zda u jednotlivých účastníků proběhl vnější coming out ve vztahu k rodičům či nikoliv. V tabulce je také uvedena délka vztahu či registrovaného partnerství, ve kterém aktuálně respondenti žijí.

Tabulka č. 2 Sociálně demografické údaje o výzkumném souboru (vlastní zdroj)

Respondent (R)	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
Věk	30	43	42	31	35	47	32	38
Vzdělání	VŠ	VŠ	SŠ vyučen	SŠ maturita	VŠ	VŠ	SŠ vyučen	SŠ maturita
Zaměstnání	sociální pracovník	zoo-technik	kuchař	technický pracovník	finanční kontrolor	úředník MV	číšník	operátor
Místo původu	vesnice	město	město	město	město	vesnice	město	město
Místo bydliště	město	vesnice	vesnice	původní město	město	původní vesnice	původní město	město
Primární rodina	úplná	neúplná	úplná	úplná	úplná	úplná	úplná	úplná
Víra	nevěřící	nevěřící	nevěřící	nevěřící	nevěřící	nevěřící	nevěřící	nevěřící

Coming out před rodiči	ano – oba rodiče	ano – jen matka	ano – oba rodiče	ano – oba rodiče	ano – oba rodiče	ano – oba rodiče	ano – jen matka	ano – oba rodiče
Délka trvání aktuálního vztahu	do 6 měsíců	7 let	7 let	4 roky	bez partnera	bez partnera	do 6 měsíců	4 roky

Průměrný věk respondentů byl 37 let (přesně 37,25 let), nejmladšímu respondentovi bylo 30 let a nejstaršímu 47 let. Dosažené vzdělání respondentů bylo z jedné poloviny vysokoškolské (n = 4; 50%), poté středoškolské uzavřené výučním listem (n = 2; 25%), ve dvou případech středoškolské uzavřené maturitní zkouškou. Všichni respondenti pochází ze střední socioekonomické třídy, v době pořizování rozhovoru byli zaměstnaní. Zaměstnání účastníků výzkumného šetření byla rozmanitá a odlišných oborů, avšak v jednom případě došlo ke shodě, kdy osoby s povoláním kuchař a číšník jsou zaměstnaní v hotelovém provozu. Bylo zjištěno, že všichni z informantů žijí odděleně od rodičů a to buď s partnerem, nebo v samostatné domácnosti. Tři z respondentů žijí v původním místě narození a dospívání, ostatní se přestěhovali. Do většího města se přestěhoval pouze jeden z dotazovaných. Všichni zúčastnění výzkumného šetření až na jednu výjimku pocházejí z úplné primární rodiny. Rodiny všech respondentů včetně jich samotných jsou nevěřící. Vnější coming out ve vztahu k rodičům proběhl u všech respondentů, avšak ve dvou případech pouze ve vztahu k matce, u šesti respondentů jsou seznámeni se sexuální orientací svého dítěte oba rodiče. Většina respondentů (n = 6; 75%) má momentálně partnera z toho čtyři respondenti sdílí s partnerem společnou domácnost. Dva z respondentů uzavřeli mezi sebou registrované partnerství. Čtyři respondenty výzkumného šetření znám osobně, z toho dva z nich déle než sedm let a jsem s nimi v pravidelném kontaktu. Ostatní respondenti byli získáni přes výše uvedené známé a přátele z gay komunity. Přátelské kontakty tak mohly být nápomocny k tomu, aby byly získány upřímné a otevřené odpovědi na otázky. Ostatní respondenti rovněž dle mého názoru odpovídali otevřeně, tudíž lze předpokládat pravdivost a nezkreslenost jejich odpovědí, pravděpodobně i z důvodu zaručené anonymity. Interpretace výsledků v následujících kapitolách se pokouší o objektivní obraz zkoumaného problému.

5.5 ETICKÝ KONCEPT VÝZKUMU

Téma diplomové práce je spojeno s lidskou sexualitou, identitou člověka a mezilidskými vztahy, tedy pro většinu lidí s citlivými a osobními oblastmi života. Proto bylo dbáno na zachování anonymity všech respondentů. Informanti se výzkumného šetření účastnili dobrovolně, byli seznámeni s formou získávání a účelem využití dat. Před samotnými rozhovory byli účastníci požádáni o ústní souhlas s poskytnutím údajů a s nahráváním rozhovoru na nahrávací zařízení. Dle vzájemné dohody psané záznamy nebyly zpřístupněny třetím osobám. Všichni účastníci výzkumné šetření dostali možnost odmítnout odpovědět na jakoukoliv z otázek dle svého uvážení. Žádný informant tuto možnost nevyužil. Při přepisování rozhovorů do písemné podoby byly vymazány veškeré identifikační údaje (názvy měst, jména osob), které by mohly vést k určení totožnosti účastníků. Garance dodržení anonymity tak byla splněna. Všichni respondenti s předem stanovenými podmínkami souhlasili. Zpracované texty byly účastníkům zaslány emailem, respondenti tak ještě získali možnost některé pasáže upravit nebo smazat. Tuto možnost nevyužil ani jeden z účastníků, všichni ponechali přepisy rozhovorů beze změny.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

6.1 INTERPRETACE DÍLČÍCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK

Interpretace rozhovorů je rozdělena podle čtyř tematických oblastí a dílčích výzkumných otázek. Ke každé oblasti je přidán komentář a zároveň uvedeny pasáže rozhovorů, které toto téma a oblast procesu coming outu přibližují.

6.1.1 Vnitřní coming out – DVO1 Jak u oslovených respondentů probíhalo uvědomění a smíření se s odlišnou sexuální orientací?

První oblast výzkumného šetření se věnovala vnitřnímu coming outu respondentů, tedy sebezpoznání, že dotazovaný jedinec je gay. Sebeuvědomění si své odlišné sexuální orientace, ztotožnění se s ní a vnímání sebe sama je v době dospívání nejen u homosexuálně orientovaných osob velmi důležité. Tímto stádiem coming outu prošli všichni respondenti. V době pořizování rozhovorů byli všichni respondenti smíření se svou menšinovou sexuální orientací a nepředstavovala pro ně prakticky žádný problém (tzn. stav egosyntonní homosexuality). Žádný z příběhů nevyústil do egodystonní homosexuální orientace, kdyby respondent svou orientaci odmítal, i když respondentům nějakou dobu trvalo, než se se svou sexuální orientací vyrovnali.

Následující tabulka uvádí věk sebeuvědomění si své odlišné sexuální orientace u respondentů:

Tabulka č. 3 Věk vnitřního coming outu (zdroj vlastní)

Respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
Věk	10 – 11	10	11	10 – 11	17	15 – 16	12	10 - 11

Průměrný věk vnitřního coming outu u vzorků respondentů byl 12, 1 let a pohyboval se v rozmezí od 10 do 17 let.

U většiny respondentů probíhalo sebeuvědomění postupně. Nejdříve si uvědomovali, že se jim líbí muži/kluci nebo nelíbí ženy/holky, teprve později si uvědomili svou odlišnou sexuální orientaci.

„Bylo to cca ve 12 letech. Začaly první sexuální fantazie a já jsem si uvědomil, že v nich myslím na muže a že se mi muži líbí. Ženy v nich nikdy roly nehrály.“ (R7)

„Já si myslím, že taková první vzpomínka byla už tak na prvním stupni ZŠ, když bylo v těch Bravíčkách (časopisech) téma o lásce a tam už jsem o tom přemýšlel. Byly tam už ty vztahy, mužské tělo a mě už zajímalo to mužské tělo víc než ženské.“ (R1)

Respondenti až na dvě výjimky shodně pro tento stav, kdy byli přitahováni osobami stejného pohlaví, nepoužívali žádná pojmenování či označení sama sebe za gaye či homosexuála, místo toho říkali, že se jim líbí kluci či že jsou jiní. Na začátku si v procesu vnitřního coming outu neuvědomovali, že jsou homosexuální a jaké pro ně může jejich nově objevená orientace mít důsledky. Termíny gay či homosexuál začali respondenti používat až postupem času a na základě informací, kterých se jim dostalo např. z internetu či literatury.

„Začal jsem si uvědomovat to, že koukám spíš po klucích, ale v tu dobu jsem to ještě nějak neanalyzoval, jako z toho pohledu, jestli to je dobrý nebo není, co na to společnost, že bych se mohl nějakým způsobem lišit. Bylo to čistě jen v tom, že mě přitahovali kluci. Prostě víš ve skrytu duše, že se něčím odlišuješ, ale v tu dobu prostě jednak na to člověk psychicky není připravený o tom mluvit a neuvažuje ani o tom, že by to mělo být něco špatného. Víš prostě, že jsi jiný než ostatní.“(R4)

„Jediná věc, nad kterou jsem přemýšlel, že i když jsem gay, tak že bych chtěl mít potomka. Spíše tiché uvědomění si, že jsem v tomto od většiny kluků odlišný. Ovšem nenazíral jsem na to, jako na něco špatného. Skutečnost jsem přijal takovou, jaká byla.“(R8)

Dva z respondentů uvedli, že předtím než si byli ochotni připustit svou homosexuální orientaci, zažívali pocity zmatení, nejistoty a odlišnosti v souvislosti se svou právě rozpoznávanou sexuální orientací. *„Zažíval jsem pocit, že musím být asi nemocný. Nikdy jsem se s tím nesetkal, měl jsem v tom zmatek.“ (R7)* Respondent, který si svou homosexualitu uvědomoval prakticky od útlého dětství, se setkal se situací, kdy prožíval nepříjemné pocity divnosti, které souvisely s nedostatkem informací, resp. s informacemi, které byly v době jeho dospívání o homosexualitě šířeny. Obava z následků, které by homosexualita přinesla (trest, nemoc), přivedla respondenta k opačnému pohlaví a v době dospívání i k navázání vztahů se ženami.

„S nikým jsem se o tom nebavil, že se tak cítím, protože, když jsme měli na základní škole tu občanku, tak nás učili, že onanie je škodlivá, homosexualita je trestná, takže člověk se svým způsobem bál. Nám fakt vštěpovali, že se to dělat nesmí, že je to škodlivý, že se na to umírá. Já jsem tak z toho měl výčitky, abych jednou třeba neumřel

na něco. Takže mě ani nenapadlo se vůbec o tom s někým bavit. Báł jsem se toho, ten vnitřní hlas mi říkal, že se to nemá.“ (R3)

Impulsem pro přijetí vlastní sexuality bylo pro pět respondentů první zamilování do osoby stejného pohlaví. *„Definitivně jsem si to uvědomil ve chvíli, kdy jsem poznal prvního přítele, zamiloval se, měl první sex a prostě začal prožívat to, po čem jsem tolik toužil, ale co jsem do té doby neznal. Ve chvíli, kdy jsem to poznal, jsem věděl, že je to tak, jak chci, aby to bylo, a také jsem si definitivně uvědomil, kým jsem.“ (R5)* Tři z těchto respondentů před vztahem s mužem uzavřeli dokonce manželství. První zamilování a fyzický kontakt s osobou stejného pohlaví vedlo u těchto tří respondentů v pozdějším věku (cca 30 až 33 letech) ke změně dosavadního způsobu života a identifikaci se svou orientací. *„Když jsem se zamiloval do chlapa, nešlo už fungovat v manželství. Poznal jsem něco, co je mi bližší, poznal jsem fyzický kontakt s chlapem a už jsem se stáhl k té homosexualitě.“ (R2)*

Většina respondentů výzkumného šetření se v procesu uvědomování své menšinové sexuální orientace obávala, že se o jejich odlišnosti dozví někdo z blízkého okolí, zejména pak rodiče, nebo že případně budou na otázku o své sexuální orientaci přímo svým bezprostředním okolím (rodiči, spolužáky) dotazováni. Proto se situacím, které by vzbuzovaly nějaké podezření, vyhýbali, případně se snažili svou jinakost skrývat. *„Snažíš se to, že si jiný, svým způsobem skrýt. To skrývání může probíhat takovým způsobem, že to vlastně až tak přehnaný, že ty lidi na sebe nevědomky upozorníš a ty lidi vycítí, že něco je jinak, což mi pak vlastně i později řekli na třídním srazu.“ (R4)*

„Samozřejmě jsem o tom přemýšlel, že se to odhalí a já se k tomu budu muset postavit. Proto jsem v té souvislosti spíš kamarádil s holkami a nezačleňoval se do celého kolektivu třídy. Volil jsem si to bezpečné pro mě, kde spíš nedojde ke konfrontaci a tak jsem to měl i na vysoké škole a na brigádě.“ (R1)

V jednom případě průběh sebeuvědomění, vnitřního coming outu, ovlivnila negativní reakce matky respondenta na jeho náhodně odhalenou náklonnost ke stejnému pohlaví. Negativní zkušenost, míra nepochopení, strach z odmítnutí zapříčinili, že daný respondent svůj zájem a sexuální touhy o stejné pohlaví potlačil a přizpůsobil se heterosexuální většině navázáním vztahu s osobou opačného pohlaví. *„Byl jsem u babičky na prázdninách. To mě bylo asi 17 let. Jezdili tam na chalupu z Prahy jedni chalupáři a do mě se zamiloval jejich syn. My jsme si spolu chodili po okolí, seděli jsme*

na stromě. To si pamatuju, že jsem cítil, že bych ho mohl mít i rád. On mně pak napsal dopis, který moje máma našla, napsal, že mě miluje. Tenkrát moje máma ztropila neskutečnou scénu, chytla mě pod krkem a začala na mě řvát, co to provádím a jestli tohle je normální, aby mi kluk psal takový dopis. Tenkrát to ve mně úplně jakoby zarazila. Já jsem dostal strach, protože má matka tohle absolutně nechápala.“ (R2)

Jeden z respondentů v rozhovoru zmínil, že se svým pocitům bránil. *„Zpočátku jsem se tomu bránil, připustit si, že jsem na kluky, ale postupem času se to změnilo.“ (R7)* Jiný respondent uvedl, že mu chyběly informace o homosexualitě a možnost se někoho zeptat či popovídat si o své odlišné orientaci. *„Jedinou těžkostí bylo, že nebylo s kým si o tom otevřeně popovídat či se někoho zeptat na zkušenosti. Byl to snad časopis Bravo, kde se v tehdejší době řešila i sexualita a jako v jednom z mála periodik se začala pomalu diskutovat i homosexuální orientace. Toto byla jediná pomoc.“ (R8)* Pro změnu další tři respondenti vzpomínali na to, že jim v tomto období velmi pomohl internet, jako nepostradatelný prostor ke kontakt a komunikaci nejen s gay komunitou, ale také jako neomezený přístup k informacím.

Většina respondentů proces svého sebepoznání označila za bezproblémový, kdy respondenti žádné negativní pocity s ním spojené nezažívali. *„Se samotným uvědoměním jsem neměl větší problém. Jako objekt své sexuální a vztahové touhy jsem začal vnímat právě muže. Rozhodně to nebyl stres.“ (R8)* Další dva příběhy respondentů popisují vnitřní coming out jako přirozený proces získání pocitu smíření a nějaké integrity. *„Na prvním stupni základní školy, jsem o tom přemýšlel, ale ne že bych to nějak řešil. Někdo přinesl do školy pornočasopis, a vím, že už jsem tenkrát koukal spíš na toho chlapa než na tu ženkou. Jen jsem se koukal, nic neřešil, nijak mě to neznepokojovalo, nikoho jsem nehledal. Až ta osmnáctka to zlomila, začal jsem chodit s kluky, jako kdyby to znamenalo, že už můžu“ (R1)* *„Uvědomění probíhalo jednoduše, prostě se mi někteří kluci líbili, a bylo mi jasné, o co jde. Žádné negativní pocity s tím spojené jsem neměl, i když jsem si byl vědom, že to nemůžu na vojenském gymnáziu veřejně sdělit a rodičům zatím také ne, ale měl jsem kamarádky, chodil jsem i s holkou, takže jsem nijak nevybočoval a neřešil to. Svou orientaci jsem si připouštěl postupně. Kolem osmnácti jsem měl jasno a začal s klukama navazovat vztahy, taky došlo k otevření hranic, a tím i literatury, informací, začínal internet.“ (R6)*

Přijetí sama sebe jako gaye u všech respondentů probíhalo, jako pozvolný vnitřní psychický proces, který řešili respondenti sami v sobě, a vlastně je sami

svépomocí zpracovali a vyřešili. U každého respondenta smíření se svou odlišnou sexuální orientací probíhalo rozdílně dlouho a také jiným způsobem, avšak u všech úspěšně. Většina respondentů se s touto skutečností srovnávala několik let a byla ovlivněna okolnostmi a situacemi, se kterými se v průběhu procesu uvědomění a přijetí setkávala. Úspěšný vnitřní coming out respondentů se stal předpokladem úspěšně zvládnutého vnějšího coming outu.

6.1.2 Vnější coming out – DVO2 Jaké strategie vybraní homosexuálové využívají pro sdělení své sexuální orientace?

Druhá část výzkumné šetření se zabývala vnějším coming outem, který u většiny homosexuálních osob obvykle navazuje na coming out vnitřní. Po ztotožnění se svou homosexuální orientací nastává náročný proces odhalení a sdělení sexuální orientace ostatním, vrstevníkům, rodině i širšímu společenskému okolí. Důvody pro vnější coming out mohou být různé (touha se přestat skrývat, svěřit se, být sám sebou i před svým okolím, partnerský vztah apod.). Pouze jeden z respondentů neprošel dosud vnějším coming outem v rodině, resp. před otcem, kterému nesdělil skutečnost, že je gay a to z obavy z jeho odmítavé reakce. Ostatní respondenti prošli vnějším coming outem u většiny svých sociálních kontaktů a prošli tak celým coming outem jako komplexním procesem. Někteří respondenti si při rozhovorech sami uvědomovali, že vnějším coming outem v podstatě prochází homosexuální člověk celý život, pokaždé kdykoliv se setkává s někým novým a přímo nebo nepřímo mu sděluje informaci o své sexuální a citové orientaci.

Následující tabulka zachycuje věk prvního vnějšího coming outu u vzorku respondentů a zároveň i první osobu, které se respondent svěřil:

Tabulka č. 4 Věk a osoba prvního vnějšího coming outu (zdroj vlastní)

Respondent	R1	R2	R3	R4	R5	R6	R7	R8
Věk	18	15	21	16	15 - 16	26	22	23
První osoba	matka	gay kamarád	kamarád	kamarádka	kamarádka	kamarádka	sestra	bývalá manželka

Věk prvního vnějšího coming outu se u respondentů pohyboval v rozmezí od 15 do 26 let. Průměrný věk byl 19,6 let. Ve třech případech se respondenti jako první osobě svěřili své kamarádce, v jednom případě kamarádovi. Ve třech případech blízkým

příbuzným osobám ženského pohlaví (sestře, matce a bývalé manželce), v jednom případě poté homosexuálnímu kamarádovi. V šesti z osmi případů to byla žena. Doba od uvědomění si své odlišné sexuální orientace do prvního odhalení první osobě se u respondentů pohybovala od 1, 5 roku do 12, 5 let.

Respondenti využili prostoru k vyprávění, kterou jim metoda polostrukturovaného rozhovoru poskytovala a pojali své odpovědi ve formě vyprávění souvislého příběhu. U všech respondentů, kteří se svěřili se svou homosexualitou, dopadl tento počín u naprosté většiny sociálních kontaktů nakonec pozitivně a postupně vyústil v jejich akceptaci. První osoba, které se respondenti nejčastěji svěřovali, byl kamarád/kamarádka z okolí respondenta, ve které měli důvěru a očekávali jeho/její pochopení. V žádném z příběhů se první osoba, které se respondenti svěřili, nezachovala záporně a jejich vzájemný vztah se buď v konečném důsledku nezměnil, nebo dokonce došlo ke sblížení a zintenzivnění jejich vztahu díky projevené otevřenosti a upřímnosti. *„Od té doby mám se sestrou bližší vztah a můžu se jí svěřit s čímkoli a ona mě podpoří.“* (R7) Právě ona kladná reakce, přijetí první osoby a její podpora u všech respondentů, až na jednu výjimku, vedla k odhalení sexuální orientace i ostatním osobám v blízkém okolí. *„Musím říct, že tam v 100% byly reakce prostě kladný. Takže to bylo takový milý, člověku to dodalo odvalu říct to prostě těm dalším, ale hlavně připravit se na to, jak to říct doma.“* (R4) Žádný z respondentů po prvním vnějším coming outu nepociťoval negativní změnu svého sociálního statusu, někteří při zveřejňování své orientace prožívali nepříjemné pocity, ale zejména pozitivní změny svého psychického stavu. *„Odhalení kompletně a pozitivně změnilo, resp. uvolnilo moje chování, jednání, neříkám to každému, ale nevyhýbám se to případně přiznat.“* (R6) Většina respondentů subjektivně zpětně označila svůj vnější coming out za bezproblémový. Způsob, jakým odhalení odlišné sexuální orientace u respondentů proběhlo, by neměnil nikdo z dotazovaných. Polovina respondentů by však svou orientaci zveřejnila dříve, případně více otevřeně a přímo, než tak v minulosti učinila. Informanti své otálení s vnějším coming outem odůvodňovali svou nezralostí, pocíťovanou nejistotou z reakcí a s odstupem času někteří z nich dnes své obavy vnímají jako naprosto zbytečné. *„Dnes lituji, že jsem to všem neřekl dříve. Doporučuji to, co nejdříve a všem, až na výjimky v okolí, sdělit.“* (R6)

Všichni respondenti uvedli, že první vnější coming out byl ovlivněn okolnostmi, které v danou chvíli nastaly. Jeden z respondentů o svém prvním vnějším coming outu

ani nepřemýšlel a neplánoval jej. „Bylo to na střední. Navštívil jsem kamarádku z nižšího ročníku, která s námi jezdila na tábory. Bavili jsme se, ona zmínila, že měla něco s klukem, a myslím, že ten večer jsem jí řekl, že jsem na kluky. Nebylo to asi příliš promyšlené. Prostě to nějak vyplynulo z naší konverzace. Neměnil bych. Vzala to skvěle a podporovala mě.“ (R5)

Okolnosti, které ostatní respondenty přiměly k prvnímu coming outu byly rozmanité. V jednom případě se první osoba zeptala otázkou naznačující, že ví o tom, že se diskutované téma bude týkat homosexuality a to nakonec bylo impulsem k odhalení orientace respondenta. „Sestra to tušila a vlastně jednoho dne téma mé orientace otevřela sama. Na základě její reakce a podpory jsem se odhodlal, svěřil se jí, a když jsem jednou přišel z práce, řekl jsem to i matce. Sestra u toho byla přítomna.“ (R7) V dalším případě první osoba navedla respondenta k tomu, aby se svěřil a odhalil svou orientaci dalším osobám. „První člověk, kterému jsem se přiznal, že to mám takhle, byl kamarád, se kterým jsem měl cestovat. On mi řekl, ať to řeknu manželce. Na základě toho jsem se přiznal i své ženě a řešil jsem to i na sexuologii.“ (R3)

V některých případech byly okolnosti vedoucí k prvnímu coming outu spojené s životní fází či osobní změnou, kdy se osoba rozhodla již svou orientaci dále neskrývat, jiné byly zcela svou formou oznámení specifické. „Po skončení vysoké školy a nástupu do zaměstnání jsem se to rozhodl říct nejdříve kamarádce a zároveň kolegyni, kolegům v práci (mimo šéfa, byl to „omezenec“), protože mě unavovalo si stále něco vymýšlet, pak následovali rodiče a bratr. Rodičům jsem to řekl během zpráv, které informovali o spolužití dvou mužů někde v USA.“ (R6)

„Rodičům jsem to oficiálně nikdy neřekl. Nikdy tedy neproběhlo „mami, tati, jsem gay“. Nemyslím si totiž, a nikdy jsem si to ani nemyslel, že by kdokoliv měl něco takového oznamovat. Rodiče to museli vytušit od chvíle, kdy jsem krátce před osmnáctinami poznal prvního přítele a začal s ním trávit čas, navštěvovat ho a on mě. Vztah trval s krátkým přerušením téměř osm let. A právě ono přerušení bylo tím, kdy jsem sám promluvil. Byla to chvíle, kdy jsem brečící přišel za mamkou do kuchyně a řekl jí, že se mnou přítel rozešel. Objala mě a byla mi oporou i v této chvíli stejně jako vždy.“ (R5)

Tři účastníci výzkumu se vyjádřili, že jejich coming out byl ovlivněn touhou nežít ve lži a říct pravdu, více se již nepřetvařovat a nepředstírat, být upřímný a žít svůj život v souladu se svou skutečnou identitou. Toužili po tom, aby je lidé kolem nich brali

takové, jací skutečně jsou. Se svou orientací se svěřili i přes to, že se obávali jejich reakcí. „Všemu jsem se snažil postavit čelem a hovořit vždy upřímně, tak abych lidem, na kterých mi záleží, řekl popravdě, co mám na srdci.“ (R8)

„První takový pokus, který v podstatě vlastně vůbec neproběhl. Chodil jsem u sebe v pokoji, kolem dokola v místnosti, říkal jsem si, půjdu támhle těmi dveřmi, tam jim to řeknu a vrátím se zpátky a oni at' si s tím poradí. To jsem asi takhle hodinu, hodinu a půl kroužil a nedošlo na to, prostě jsem to nezvládl. Ale stejně tam ta touha byla, v tom že to chci nějakým způsobem rozseknout a doma to říct.“ (R4)

Jeden z respondentů se ke své sexuální orientaci přiznal, protože měl pocit, že na něj okolí, resp. matka vyvíjí svými neustále se opakujícími otázkami nátlak. Respondent se domníval, že by k danému kroku došel sám, avšak později, první osoba jej vnějšímu coming outu dle jeho slov donutila. „Doma to nevěděli, ale začali se ptát, máma hlavně. Já jsem nevěděl, co mám furt odpovídat, tak jsem si nejdříve vymýšlel, že jsem u nějakého kamarád a tak. Když to pak bylo už přes noc, začala se máma ptát ještě víc, já jsem už nevěděl, co říkat. Naopak pak mně to hrozně, když jsem se poprvé zamiloval, tak mně to dodalo takový strašný síly, že mám prostě něco, co jsem vždycky chtěl mít. Bylo to víc než strach to říct a tak když se mě pak mamka ptala, tak vím, že jsem jí to hned řekl. Prostě jednou jsem přijel, ona se mě neustále ptala, tak jsem jí prostě řekl, že jsem byl u kluka a že jsem gay.“ (R1)

Pět účastníků popisovalo svůj první coming out ve spojitosti s pocity úlevy, či uvolnění. „Bylo to impulsivní, ale byla to obrovská úleva.“ (R1) Ve třech případech se účastníci zmínili o tom, že pro ně byl první coming out spojen také s obavou, že se o jejich homosexualitě dozvedí další lidé (konkrétně spolužáci, blízké okolí, rodina). „Samozřejmě jsem se reakce obával, netušil jsem, zda s tím má mé okolí zkušenosti.“ (R7) Proto také jeden z respondentů využil lživé strategie, kdy o svém příteli hovořil před ostatními jako o dívce, jen aby se vyhnul další vlně otázek, případnému vysvětlování a rozhovoru o své homosexualitě. „Své kamarádce a spolužačce jsem to taky neřekl hned. Ona se mě ptala, já jsem ale divně kličkoval, že někoho mám, dokonce jsem jí řekl, že je to holka. Ani nevím proč. Teď už bych to taky viděl jinak, je to o tom nějakém dozrávání.“ (R1)

Z výpovědí respondentů vyplynulo, že polovina z nich svůj vnější coming out nepovažuje za výrazně emočně náročný, i když některé nastalé situace po svěření své menšinové orientace např. v rodině byly pro respondenty vypjaté nebo nepříjemné.

Ostatní uváděli, že pro ně bylo emočně náročnější se svou orientací svěřit než si ji ve fázi vnitřního coming outu připustit. „*Musím říct, že pro mě přiznání bylo těžký.*“ (R3)

Pro dva účastníky výzkumného šetření byl první coming out jakýmsi spouštěcím mechanismem, který nastartoval další kroky v procesu utváření jejich identity. Po prvním coming out cítili potřebu svěřit se dalším svým blízkým, většinou kamarádům. V jednom případě dokonce první coming out spustil jakousi „lavinu sdělování“, kdy se respondent začal ve velmi krátkém čase po prvním coming outu svěřovat dalším přátelům a rodině. „*Jako první jsem to řekl bývalé manželce, záhy potom kamarádům a ve stejný čas i rodině. Ač to s sebou obnášelo jisté těžkosti, tak bych na situaci nic neměnil, co se týká přístupu k mé sexuální orientaci. Vše proběhlo normálním rozhovorem. Bývalé manželce jsem to řekl, když jsme se poznali (což bylo v poklidu) a poté, když jsme se rozcházeli, tak to bylo emotivní. Ovšem i tak to proběhlo formou rozhovoru s rozumnými vývody a dohodami. Rodičům jsem svou orientaci oznámil dopisem, na kterou jsem později (cca v době jednoho měsíce) dostal odpověď SMS zprávou. Nebyla zlá – naopak chápavá, neodsuzovala, pouze ještě byl patrný strach z případné reakce okolí v jejich bydlišti.*“ (R8) V jiném případě jeden z respondentů toužil zjistit, jaká bude reakce jeho kamarádů, s kterými byl v intenzivním kontaktu, na jeho orientaci a proto se rozhodl svěřit. „*Moje první oznámení toho, že jsem na kluky bylo přes kamarády. Kamarádi to věděli jako první, pár blízkých kamarádů. Byla v tom i taková, jakoby, ted' nevím, jak to mám nazvat, jakoby touha po tom se dozvědět, jak ty lidi budou reagovat*“ (R4)

Vnější coming out lze rozdělit také podle toho, komu se homosexuálně orientovaná osoba svěřuje, a to na coming out v rodině, na coming out vrstevníkům/přátelům, coming out ve škole/na pracovišti a na coming out v LGBT komunitě a na následnou socializaci v této komunitě. Vnější coming out může být spojen s různými reakcemi na odhalení odlišné sexuální orientace od pozitivních, neutrálních až po negativní nebo odmítavé. Následující kapitola se věnuje nejčastěji tematizovanému rodičovskému coming outu a vnějšímu coming outu v nejbližším okolí respondentů.

6.1.3 Postoj rodiny/rodičů a nejbližšího okolí – DVO3 Jak homosexuálové vnímají reakce svého nejbližšího okolí po odhalení své sexuální orientace?

Třetí oblast výzkumného šetření se zabývala zveřejněním odlišné sexuální orientace v rodině a nejbližším okolí a jejich reakcemi na danou skutečnost, dále jakým způsobem reakce ovlivnily další vývoj přijímání identity gaye a vzájemné vztahy a také jakým způsobem se rodina a okolí s nově odhalenou orientací vyrovnaly.

Respondenti se shodli, že pro ně bylo nejobtížnější sdělit skutečnost ohledně své orientace rodičům a tohoto kroku se nejvíce v procesu coming outu obávali. Svěřit se kamarádovi/kamarádce bylo pro respondenty mnohem jednodušší, a proto si také pět z osmi respondentů vybralo kamaráda/kamarádku jako první osobu, které se se svou orientací svěřili. Všichni respondenti o svěřením se rodičům hovoří jako o něčem, co by se dalo označit za nejcitlivější část vnějšího coming outu. Žádný z respondentů zpětně neoznačil svůj coming out v rodině jako negativní nebo jako něco na co mají špatné vzpomínky a to i přesto, že některé situace a reakce rodičů při zveřejnění orientace byly do jisté míry dramatické, vypjaté a zprvu i odmítavé, jak je zřejmé z následujících pasáží rozhovorů. *„Máma měla úplně hysterák a táta mě vyhodil, táta se mnou přes rok nebavil vůbec, nesměl jsem domů, a když jsme se třeba potkali na pumpě po půl roce, tak mě ani nepozdravil. Ale myslím si, že on to v sobě potřeboval vstřebat nějakým způsobem a ba naopak moje máma se v tom tak šourala a vrtala, že jako co je špatné a první, co bylo, ať se jdu léčit. Rodičům trvalo rok, co se s tím vyrovnávali a nebavili se mnou.“* (R3)

„Když prosákl do veřejnosti, ve městě, kde jsem žil, že jsem opustil rodinu kvůli chlapovi, máma ke mně začala být agresivní. Máma těžce nesla, že se vědělo v celém městě, že žijeme společně partnerem, tehdy jako jediný pár. Ona si myslela, že to bude pořád pod pokličkou a nikdo se to nedozví. Než se s tím vyrovnala, trvalo to 5 – 6 let, hodně tomu napomohli synové, že to vzala. Moje máma si to těžko přebírala v tom, že já se oženil, měl dvě děti a to manželství fungovalo. Kdybych asi takhle byl od prvopočátku, tak se s tím asi smířím, ale jí nešlo do hlavy, že jsem v tom manželství mohl fungovat a pak najednou tohle, takže ona to brala, tak jakoby z mé strany, podle mě, jako útěk od rodiny, že jsem totálně selhal, že je to nějaký můj výstřelek.“ (R2)

Rodiče všech osmi respondentů znají sexuální orientaci svého syna. Z toho u těch respondentů, kteří mají oba rodiče, se oběma rodičům svěřilo šest respondentů. Jeden respondent, který má oba rodiče, svou homosexuální orientaci tají před svým

otcem. Jeden z respondentů svého otce nikdy nepoznal, žil pouze se svou matkou, tudíž neměl možnost se svému otci s orientací svěřit. K prozrazení sexuální orientace rodičům z vlastní iniciativy došlo pouze u poloviny respondentů, kteří za svými rodiči přišli a o své orientaci jim řekli, v jednom případě zvolil respondent formu zaslání dopisu. U respondentů, kteří se sami neodvážili přiznat ke své homosexuální orientaci rodičům, s tím v jednom případě přišla matka a v druhém sestra, které iniciovaly rozhovor na toto téma. Jeden z respondentů svým rodičům dle jeho slov oficiálně nikdy neřekl, že je gay, jeho rodiče to ale vytušili. Dále je uvedena ukázka toho, jak přiznání menšinové orientace proběhlo u jednoho z respondentů: *„Domluvil jsem si s tátou v práci schůzku s tím, že mu chci něco říct a odpoledne jsme se sešli, byli jsme se projít a já jsem mu to vlastně během procházky celé řekl. Tam jsem se od něj dozvěděl, že se s mamkou i o té možnosti bavili, jak on říkal, že bych mohl být na kluky. Tak jsem mu to hrdě potvrdil. Bavili jsme se o tom, proběhly asi nějaké otázky, přesně si to už nepamatuju, ale určitě se zeptal, jestli si tím, jsem jistý. Já říkám, že samozřejmě, že jo, jinak bych s tím nešel ven, kdybych měl pocit, že to je nějaký pobláznění. Proběhlo to v pohodě, akorát jsem mu povídal, že nemám sílu na to už to říct mámě, protože to psychický vypětí bylo docela veliký, i když na jednu stranu se mi ulevilo v tom, že vlastně aspoň u jednoho člena rodiny to bylo venku. Přišli jsme potom domů, mámě to řekl on. Nějakou dobu jsem čekal u sebe v pokoji a vedle z pokoje jsem slyšel vzlykot. Pak přišla, jestli je to jako pravda, brečela a vím, že největší obava byla, prostě z toho samozřejmě, co okolí, a že snad nikdy nebude ten, co se tahá s kluky venku za ruce, omakává se a tohle, taky měla strach z toho, abych se někde nenakazil nějakou chorobou. To jsem se jí snažil uklidňovat, že jsem snad natolik zodpovědný, že tohle nepřipadá v úvahu.“ (R4)*

Homosexuální orientaci svého syna v současné době akceptují rodiče všech respondentů, kteří ji před nimi odhalili. Cesta k tomuto stádiu vyrovnání se s homosexuální orientací svého dítěte byla u rodičů respondentů různě dlouhá (od několika měsíců až pod dobu šesti let) a její průběh byl individuální, prvotní reakce rodičů některých respondentů se vyznačovaly společnými rysy (např. pláčem matky, obavami matek o budoucnost svého dítěte, obavou z reakce blízkého okolí a širší rodiny, strachem z nemoci a smutkem z toho, že se matky nedočkají role babičky, že se jejich dítě bude na veřejnosti chovat nepřístojně), avšak do jisté míry se lišily okolnostmi, které odhalení doprovázely.

„Jak se s tím vyrovnávali rodiče, to je spíš otázka pro ně. Víím, že mamka brečela. To mi řekla babička, které se mamka svěřila. Se mnou to ale mamka nikdy

neřešila. Nic mi nerozmlouvala, nijak mě nepřesvědčovala. Srovnala si to sama v sobě a myslím, že dospěla k závěru, že nejdůležitější je, abych byl šťastný. Věřím, že podobné to bylo i u ostatních členů rodiny. Jsem za to moc rád“ (R5)

„Matka to nesla těžce, zhruba tři měsíce, dnes je schopna se mnou otevřeně bavit téměř o všem. Dnes už vím, že není potřeba svému okolí lhát.“ (R7)

„O mé homosexuální orientaci vědí oba rodiče. Stejně tak sestra a okolí původního bydliště. Rodiče s přijetím neměli větší problém, tedy neměli problém s tím, že jejich syn je gay, ale spíše měli strach z reakce okolí, což je pochopitelné vzhledem k tomu, že bydlí na vesnici. Vše ale proběhlo bez problémů a rodiče cca do půl roku byli se vším smíření. Stejně tak okolí nemělo problém.“ (R8)

„První den vlastně reakce byla úplně v pohodě, jak tatky, tak mamky, ale potom samozřejmě i máma to v sobě nějakým způsobem zpracovávala, druhý den se to zhouplo úplně v opačnou reakci, až odmítavou, fakt vzdorovitou. A tenhle ten její status, když bych to takhle řekl, trval tři roky, než se to dalo do pořádku. My jsme se o tom doma po ty tři roky nebavili. Vůbec. Ten fakt tam prostě byl ve vzduchu, ale bylo to určitým způsobem tabu. Zlom v tom udělala až reality show Vyvolení, tam byl vlastně poprvé ukázán fungující gay vztah toho Vladka, že má někoho mimo tu vilu, kdo na něj čeká, a že jejich vztah funguje úplně normálně, nikdo nic proti tomu nemá. Tam ona (matka) začala měnit vlastně názor, protože ten Vladko, ať byl, jaký chtěl, tak prostě nějakým způsobem jí byl sympatický. No a tam se pak odrazilo už další období toho, že jsme spolu koukali i třeba na gay filmy. Tohle u nás tedy proběhlo. No, pak se to zlomilo v tom, že už to bylo v pohodě, pak jsme se mohli bavit s mámou a v podstatě i s tátou otevřeně o vztazích, s kým se scházím, kdo to je atd.“ (R4)

Všichni respondenti shodně v době rozhovorů uváděli, že se s žádnými vyloženě negativními reakcemi na svou homosexualitu neseťkali. *„Reakce vyloženě negativní nebyla, nikdy nepřišlo, že by mě nějakým způsobem zavrhli nebo vyhazovali z domu, to se nestalo a nestalo se to ani od kamarádů a nestalo se to ani u nikoho jiného, takže já vyloženě jakoby negativní reakci od nikoho nemá. Myslím si, že to je částečně o tom, že tě berou, prostě podle toho jakýsi člověk.“ (R4)*

„Musím jinak říct, že jsem se vlastně fakt z okolí mých známých, přátel, rodiny neseťkal proti mně s nějakým negativem, vůbec, ani jeden člověk.“ (R2) V této chvíli je nezbytné zdůraznit, že o absenci negativních reakcí hovořili i ti respondenti, jejichž rodiče (jak je patrné z uvedených pasáží rozhovorů) prvotně odlišnou orientaci svého

dítěte nedokázali přijmout. Reakcím typu nemístných poznámek a nevhodného chování spolupracovníků nepřikládali respondenti záporný náboj. „Zažil jsem blbé poznámky spolužáků na střední a dva anonymní dopisy, ale to až v dospělém věku. Jeden od muže, kterého jsem odmítl. Druhý od některé z obyvatelky domu, kde žije moje babička. Vadilo jí, že babičce pomáhám“ (R5)

„Kupodivu jsem se osobně a přímo žádnou negativní reakci nezažil, ale změnil se např. po mém odhalení přístup mojí vedoucí v zaměstnání (ne přímé nadřízené na pracovišti), dříve se mnou jednala korektně a nyní sem tam prohodí, abych jel tam a tam, někoho proškolit, že se mi tam bude líbit, protože tam budou mladí policisté, nebo jen chlapi, třeba podotkne, abych se tam zase nezamilovat atd. Nevadí mi to, ale je to trošku trapné a dříve to nebylo. V práci jsme také měli nového kolegy a ten nechtěl se mnou jezdit sám ve služebním autě.“ (R6)

Všichni účastníci výzkumu se setkali s akceptujícími reakcemi od osob, kterým se svěřili jako první. Tři z nich se zmínili o tom, že reakce na jejich coming out i u dalších osob, jak rodiny, tak širšího okolí, byly také někdy pro ně až překvapivě přijímající a respektující. Tři z respondentů uvedli, že o reakcích nejen prvních osob, kterým se rozhodli svěřit, předem přemýšleli, ale nedokázali si představit, jakým způsobem bude dotyčný člověk reagovat a to v nich vyvolávalo jisté obavy. Ostatní účastníci výzkumného šetření se vyjádřili v tom smyslu, že si reakce blízkých a v podstatě i samotný vnější coming out nijak nepromýšleli a většinou využili situace, která nastala. „Samozřejmě jsem se reakce obával, netušil jsem, zda s tím má mé okolí zkušenosti.“ (R7). „Největší strach jsem měl z toho, že se se mnou nikdo nebude po mém odhalení bavit“ (R2) „Hrozně jsem se bál, že se mi bude někdo posmívat.“ (R1)

Dva účastníci se zmínili, že některé reakce osob, kterým se o své homosexualitě řekli, byly svým způsobem poměrně strohé a že spolu dále o tomto tématu příliš nekomunikovali. Tyto osoby sice přijaly jejich homosexuální stránku identity pozitivně a plně ji respektovaly, ale další komunikace o tomto tématu buď neproběhla vůbec, nebo byla jen velmi stručná.

Tři z respondentů hovořili o tom, že jim první coming out přinesl podporu v podobě první osoby, které se svěřili, možnost se o ni opřít v případě, že by nastaly nějaké problémy, možnost s někým o svých pocitech komunikovat, rozebrat reakce okolí apod. V souvislosti s oporou se však zmiňovali nejen o prvních osobách, ale také o dalších lidech ve svém okolí, kteří jejich coming out přijali pozitivně, jako byli například blízcí přátelé nebo sourozenci. Jeden z účastníků výzkumu dokonce hovořil o

tom, že při coming out ve vztahu k rodině je přínosné mít ve svém okolí někoho, kdo o homosexualitě už ví a přijímá ji, neboť tento člověk mu poskytuje zázemí a oporu, zejména v případě, kdy gay není zcela přesvědčen o tom, že reakce rodičů bude přijímající.

Respondenti stejně jako u rodičů volili i obdobné přímé strategie (osobní rozhovor, dopis, telefonát) při sdělování své orientace ostatním blízkým osobám ve svém okolí (kamarádům, manželkám, sourozencům atd.), avšak jeden z respondentů svou orientaci manželce sdělil nepřímo: *„Já jsem nechal maila na liště a manželka si přečetla dopis od muže, do kterého jsem se zamiloval. Takhle zbaběle jsem to udělal, protože jsem jí to nedokázal říct do očí. Ona cítila, že se něco děje, protože se všechno změnilo.“* (R2)

Respondenti shodně odpovídali na otázku, že odhalení jejich homosexuální orientace výrazně nezměnilo vztahy s osobami, kterým se svěřili a zároveň, že kvůli své orientaci nemuseli ve svých životech výrazně cokoliv měnit, avšak tři z respondentů uvedli, že se alespoň v počátku, kdy u nich ještě neproběhl vnější coming out v rodině či blízkém okolí, že se nemohli chovat a projevovat, tak jak by chtěli, museli skrývat své pocity a dávat si pozor, aby je někdo neviděl např. s přítelem apod. *„Odhalení mé sexuální orientace nic mezi mnou a rodiči, přáteli nezměnilo, vše zůstalo beze změny. Sám jsem do dnešní doby nezažil negativní reakci na svou sexuální orientaci a zároveň jsem doposud nemusel kvůli své orientaci měnit, nebylo to potřeba.“* (R8)

6.1.4 Postoj společnosti – DVO4 Jak respondenti vnímají postavení homosexuální menšiny ve většinové heterosexuální společnosti?

Homosexuálové představují minoritu, která je vystavena společenskému riziku diskriminace. I když je přístup české společnosti k odlišné sexuální orientaci stále více akceptující a liberální, pořád se najdou jedinci, kteří i přes objektivní zdroje informací o homosexuální orientaci zastávají netolerantní až homofobní postoje.

Poslední čtvrtá tematická oblast výzkumného šetření byla zaměřena na zjištění, jak se cítí být respondenti přijímání českou společností.

Všichni respondenti na základě své osobní zkušenosti uvedli, že se nesetkali s žádnými negativními postoji ke své homosexualitě. Dle názoru většiny respondentů postoj české společnosti k homosexualitě je tolerantní a kladný, s dodatkem jednoho

z nich, že tomu tak je, až na určité výjimky. „Společnost v České republice je podle mě tolerantní.“ (R6)

„V dnešní době je to už běžné téma a dle mého názoru není tak potřeba se skrývat.“ (R7)

„Mohu hovořit pouze ze své zkušenosti a v tomto pohledu se mi jeví postoj společnosti jako kladný. Nikdy jsem s nikým neměl problém. Věřím, že to je dáno tím, jaký je člověk obecně, tedy že nezáleží na orientaci. Takže si myslím, že postoj společnosti ke gayům je kladný, i když nepopírám, že někdo může mít naprosto jinou zkušenost.“ (R8)

Respondenti se také shodli, že pro vnímání homosexuálů majoritní společností je důležité, jaký společenský obraz menšina u většinové společnosti získá například prostřednictvím veřejných sdělovacích prostředků či celosvětově propagovaných akcí jako je např. Gay Pride (průvodu oslavující gay, lesbickou, bisexuální a transgender kulturu). Dva z respondentů uvedli, že průvody tohoto typu neuznávají, neboť dle jejich názoru podávají neinformované části heterosexuální populace mylnou představu o tom, jací gayové jsou, jak se chovají a projevují, oblékají apod. „Ruku na srdce, oni si za to gayové z části taky můžou sami, jakou mají ve společnosti pověst a jak jsou vnímání. Já třeba ze své podstaty, o to víc teď, když máme, ne tedy natrvalo, ve sdílené péči dítě z přítelovny strany, absolutně neuznávám gay pride, uznávám doprovodné akce, který mají osvětový charakter a podávají nové informace. Představte si dítě a jeho táta by tam měl jet na nějakém trajleru, být tam polonahý a vykrucovat se. Víím, že je to chápaný jako zábava, spíš oslava toho, že můžu, že se nemusím stydět, ale myslím si, že se proto dá udělat daleko víc než je třeba tohle.“ (R4)

„Já osobně nemám rád ty pridy, ty průvody. Nemám. Jestli já tam půjdu jako gay, budu slušně oblečený, proč ne, ale proč tam chodí v latexu, přestrojený transky jako ženský, proč, ten má na vodítku kluka, který má uši, ocas v prdeli jako pes. Tohle mě uráží, a proto já vůbec, to vypínám. Já uznávám podstatu pridu. Všichni lidi to v té televizi vidí, já bych je vypráskal. Pro mě to pozře úplně tu podstatu. Oni tam ukážou chlapa v latexu, jak pak může kluk v civilu, který tam chodí na vodítku, vychovávat dítě. Když ty úchylky, ať si je mají, každý máme nějakou úchylku, ale ať si to drží se svým partnerem a nedává to na odiv těm druhým. To mně fakt vadí. Proto nás pak lidi nějakým způsobem nemají rádi a nedokážou to skousnout.“ (R2)

Dva z respondentů se v rozhovorech zmínili o pozitivním a reálném příkladu soužití homosexuální páru v médiích a to v pořadu televizní stanice Nova Výměna

manželek. „*Já jsem byl třeba rád za to, ač na tyhle pořady vůbec nekoukám, tak jsem koukal před měsícem na tu Výměnu manželek, když tam byli ti dva gayové. Protože jsem říkal, to byli fakt lidi, kteří nemají potřebu peněz, že žili na hezký finanční úrovni, ale bylo hezký od nich, že chtěli ukázat to, že i dva chlapi nebo ženský se dokážou postarat hezky o děti a nemusí být tolik dětí v dětských domovech a v kojeneckých ústavech.*“ (R3)

Jeden z respondentů v rozhovoru zmínil, že pro tolerantní přístup společnosti k homosexuálům je potřeba větší informovanosti, otevřenosti a také osobní zkušenosti, neboť ti, kteří mají vlastní zkušenost s někým, ať už z řad svých přátel či někoho homosexuálně orientovaného ze svého blízkého okolí znají, poté k homosexualitě obecně přistupují s mnohem větší akceptací. Tento respondent však vnímá, že homosexuální menšina v české společnosti nemá tatáž práva jako heterosexuální páry, proto by dle jeho názoru mělo dojít v české společnosti k dalšímu vývoji, kdy dojde k narovnání práv a i povinností gayů a leseb. Společnost by tímto krokem dala najevo, že homosexuály nejen toleruje, ale že je respektuje jako plnohodnotné občany a nikoliv jako občany druhé kategorie. Oproti tomu jiný respondent vnímá vynucování si změn zákonů na ochranu homosexuální menšiny jako zbytečné.

Dva z účastníků výzkumného šetření zmínili, že ve společnosti stále přetrvávají určité stereotypy a předsudky o gayích, které dle jejich názoru poté brání k tolerantnějšímu přístupu společnosti k odlišné sexuální orientaci. „*Spousta lidí uvažuje, když řekneš gay, že ten vztah je založený v podstatě jenom na sexu a na ničem jiném, ale to je strašně velký omyl. Od chlapů je to docela pokrytectví, protože kdybys dělala průzkum, na to jak společnost nahlíží na gaye, tak budeš mít od chlapů, ne určitě ze sta procent, ale budeš mít třeba negativní odpovědi, ale otázka, kdyby ses jich zeptala, jak nahlíží na lesby, tak ty odpovědi budou diametrálně jiné, protože dvě holky jsou cool.*“ (R4)

Jeden z respondentů se v souvislosti s otázkou na postoj české společnosti k homosexualitě zmínil o pro něj neodůvodněné diskriminaci ze strany českého zdravotnictví a to v případě, kdy chtěl darovat krev, ale jako dárce byl pro svou orientaci odmítnut. „*A co mě strašně vadí, že když chodíš dávat krev, tak gay je riziková skupina. To mě uráží. Tam se uvádí orientace, a jakmile uvedeš, že jsi gay, tak tě okamžitě vyřadí, se s tebou nebaví. My jsme údajně riziková skupina pro přenos HIV. Ale vždyť je takových promiskuitních heterosexuálů, to není o orientaci tohle.*“ (R2)

V jednom případě respondent upozornil na odlišné vnímání homosexuální menšiny na české vesnici a ve městě, kde se může gay díky větší anonymitě cítit svobodněji a veřejně projevovat ke svému partnerovi i vzájemné city (např. držení se za ruku), aniž by to vzbudilo pro samotného homosexuála nepříjemnou pozornost. Dle názoru respondenta totiž stále mnoho lidí řeší, jak to vypadá. Naproti tomu jiný respondent se zmínil o své zkušenosti, kdy jej s jeho partnerem vesnice přijala bez větších problémů. *„Vesnice, ta nás vzala úplně perfektně, tady třeba máme osmdesátileté lidi, kteří k nám chodí, a normálně se bavíme. Jeden soused měl trochu předsudky, když se dozvěděl, že si to tady kupují dva chlapy, tak tady snad vyřvával, že dvě buzny, že prostě nám ukáže, že tady nebudeme. Tam ze začátku byl hodně odstup, ale teď po čase a potom, co jsme si to vyříkali, tak dobrý.“* (R2)

7 SHRnutí VÝSLEDKŮ ŠETŘENÍ A DISKUZE

Tato kapitola shrnuje nejdůležitější poznatky vyplývající z rozhovorů a jejich interpretací, popisuje odpovědi na výzkumné otázky a zároveň propojuje tyto výsledky s teoretickými poznatky z odborné literatury a informačních zdrojů. Součástí této kapitoly je i zhodnocení výzkumného šetření.

Cílem výzkumného šetření realizovaného v rámci této diplomové práce bylo zjistit, jak vnímají oslovení homosexuálové svůj coming out (proces vnitřního smíření a vyrovnání se svou homosexuální orientací a zároveň i odhalení sexuální orientace druhým). V rámci výzkumných otázek mě zajímalo, jak uvědomění a smíření se s odlišnou sexuální orientací u respondentů probíhalo, jaké strategie vybraní homosexuálové volili pro sdělení své sexuální orientace nejbližším, jak respondenti vnímali reakce svého nejbližšího okolí po odhalení své orientace a jaké postoje dle jejich názoru zaujímá většinová heterosexuální společnost k homosexuální menšině.

Sebeuvědomění si své odlišné sexuální orientace proběhlo u všech respondentů postupně. Respondenti si začali uvědomovat, že jsou odlišní od ostatních, že jsou přitahováni ke stejnému pohlaví a naopak, že je to opačné pohlaví nechává chladnými. Po tomto sebepoznání si byli všichni respondenti schopni svou sexuální orientaci pojmenovat, připustit sami sobě a díky tomu se s ní postupem času (individuálně dlouhého) a pod vlivem okolností také vyrovnat. V době konání rozhovorů byli se svou sexuální orientací všichni účastníci výzkumného šetření smíření a plně ji akceptovali. Procházka (2002) tento stav, ke kterému všichni respondenti došli, charakterizuje jako egosyntonní homosexualitu.

Coming out u gayů probíhá postupně v určitých fázích, které po sobě následují, jak je patrné z rozhovorů, ale i teoretických modelů, uvedených v teoretické části diplomové práce, která se snaží samotný proces coming outu popsat. U tří respondentů bychom mohli říct, že se při cestě k smíření se svou homosexuální orientací setkali s určitými překážkami, které jim cestu k plné akceptaci sama sebe jako gaye prodloužili. Konkrétně se jednalo o pocity zmatení a strachu, v důsledku scestných informací, které byly v době dospívání jednoho z respondentů o homosexualitě šířeny, o reakci matky na odhalenou náklonnost syna ke stejnému pohlaví a pak touhu mít potomka. Všechny tyto „překážky“ přivedly zmíněné respondenty do vztahu a manželství s osobou opačného pohlaví, zřejmě z důvodu plně nepřiznané sexuální orientace a dobré sexuální reaktivity na opačné pohlaví. Jak uvádí Procházka (In Šulová, Fait, Weiss, 2011) s věkem však u

těchto respondentů došlo k sexuální diferenciaci a udržení vztahu s opačným, nepreferovaným pohlavím se stalo složité natolik, že respondenti vztah se ženou pro partnera stejného pohlaví opustili. První zamilování bez ohledu na věk bylo impulsem k plnému přijetí své homosexuality pro pět respondentů z osmi.

Průměrný věk vnitřního coming outu u vzorku respondentů byl 12, 1 let. Respondenti si mezi 10 a 17 rokem svého života uvědomili svou náklonnost k stejnému pohlaví, a že nepatří k heterosexuální většině, což odpovídá uváděnému věkovému rozmezí v odborné literatuře (např. Ondrisová, 2002).

Respondenti se v souvislosti se svým vnitřním coming outem zmiňovali o pocitech nejistoty, zmatení, odlišnosti a obavách, aby se o jejich orientaci nedozvědělo okolí. Většina respondentů proces svého sebepoznání a sebpřijetí odlišné sexuální orientace označila za bezproblémový.

Zveřejněním své homosexuální orientace prošli všichni respondenti. Průměrný věk jejich prvního vnějšího coming outu byl 19, 6 let. Pouze jeden z respondentů neprošel vnějším coming outem před svým otcem, jinak všichni respondenti odhalili svou odlišnou sexuální orientaci u většiny svých sociálních kontaktů. V šesti z osmi případů si respondenti pro svůj coming out zvolili ženu. V pěti případech z osmi se účastníci výzkumného šetření poprvé světili se svou orientací osobám, se kterými byli v přátelském vztahu. Toto zjištění potvrzuje tvrzení celé řady autorů věnujících se procesu coming outu (Savin-Williams, Cohen, 2001; Procházka, 2002; Polášková, 2006), že první osobou, které se gay se svou homosexualitou svěří, je kamarád či kamarádka. V případě některých účastníků se o jejich homosexualitě v podstatě nejdříve dozvěděli jejich homosexuální partneři, avšak nikdo z dotazovaných to nepovažoval za svůj první vnější coming out, neboť si jej spojovali se sdělením své orientace heterosexuálovi.

Všichni respondenti si k prvnímu vnějšímu coming outu zvolili osobu aktuálně vztahově blízkou, ve které měli důvěru a očekávali její pochopení a akceptaci. Mohli bychom tak konstatovat, že se respondenti řídili doporučením Procházky (2002), na začátku se svěřit pouze jedné osobě a to takové, se kterou má jedinec blízký a důvěrný vztah. První vnější coming out je podle respondentů mnohem více ovlivněn okolnostmi, které v dané chvíli nastanou než jejich vlastní volbou či rozhodnutím. To potvrzuje i Schope (2002), který uvádí, že se gayové rozhodují komu se svěřit v určitém kontextu či prostředí a zvažují potencionální přínos v případě pozitivní reakce a potencionální ztrátu v případě negativní reakce.

Všichni účastníci výzkumného šetření se shodli, že jejich první vnější coming out byl do značné míry ovlivněn okolnostmi dané situace a že jej neplánovali, spíše čekali na vhodnou příležitost. Pokud se příležitost naskytla, pak jí využili. V jednom případě se první osoba respondenta přímo zeptala s tím, že o jeho orientaci již něco tušila, v jiném případě se rozhodl respondent již před svým okolím nic neskrývat, nevymýšlet si různé lži a polopravdy, v dalších třech případech se respondenti vyjádřili, že již nechtěli svému okolí o své identitě lhát a toužili po tom, aby je okolí bralo takové, jací jsou, toužili říct pravdu a už se více nepřetvařovat, jiného respondenta k přiznání donutila matka. K podobným výsledkům dospěla také Zetíková (2007), která uvádí, že gaye v jejím výzkumu k prvnímu vnějšímu coming out vedla potřeba se někomu svěřit se svou orientací, také to, že nechtěli již dále lhát, přetvařovat se a toužili také po tom, aby si měli o své homosexualitě s kým povídat.

Po zveřejnění své homosexuální orientace respondenti vesměs pocítili a popisovali úlevu a pozitivní změnu ve vztahu k osobám, kterým se svěřili. Bezprostřední reakce prvních osob byli u všech respondentů akceptující, žádný z účastníků se při svém prvním coming out neseťkal s odmítavým postojem. Pozitivní reakce a přijetí první osoby a její podpora, u respondentů vedla ve většině případů k zveřejnění sexuální orientace i ostatním osobám v jejich blízkém okolí. Všichni respondenti se vyjádřili v tom smyslu, že byli rádi, že se k vnějšímu coming outu rozhodli, což má zřejmě souvislost právě s akceptujícími reakcemi. Stehlíková (2002), stejně tak i Procházka (2002) uvádějí, že reakce osob, kterým se jedinec rozhodne svěřit, má stěžejní význam z hlediska dalšího vývoje coming outu a homosexuální identity jedince. Žádný z respondentů by s odstupem času neměnil způsob, jakým jejich vnější coming out proběhl, neboť s ním byli spokojeni. Někteří by však, pokud by měli tu možnost, změnili jen to, že by se k němu rozhodli dříve. Tito respondenti považovali některé své obavy spojené s vnějším coming out za zbytečné, neboť se setkali s otevřenými a přijímajícími reakcemi osob, kteří se o jejich orientaci dozvěděli. Polovina respondentů nepovažovala svůj vnější coming out za výrazně emočně náročný, i když některé situace po svěřením své menšinové orientace např. v rodině byly vypjaté a pro respondenty nepříjemné. Ostatní hodnotili fázi vnější coming outu jako náročnější než fázi vnitřního coming outu. Někteří účastníci výzkumného šetření se dokonce neseťkali ani s jedinou negativní reakcí okolí ani v rámci dalších kroků ve vnějším procesu coming outu. Toto zjištění podporuje Procházkův (2002) předpoklad, že osobní znalost homosexuála podporuje tolerantní postoj a otevřenost k homosexualitě. O

absenci negativních reakcí hovořili i ti respondenti, jejichž rodiče zpočátku odlišnou orientaci svého dítěte nedokázali přijmout. Jiní sice mluvili o určitých negativních reakcích v širším okruhu lidí, ale většinou jim nepřikládali velký význam, neboť se jednalo o reakce osob, které pro ně nebyly významné.

Všichni respondenti v rozhovorech uvedli, že pro ně byl vnější coming out ve vztahu k rodičům nejobtížnější, zároveň pro ně tento krok hrál nejdůležitější roli. Tento fakt potvrzuje významnost procesu coming outu ve vztahu k rodičům, která je patrná z téměř veškeré odborné literatury věnované procesu coming outu. Oba rodiče všech respondentů, až na dvě výjimky jsou seznámeni s homosexuální orientací svého dítěte. U poloviny respondentů došlo k svěřeni z vlastní iniciativy respondenta, u ostatních, kteří se neodvážili svým rodičům svěřit, byli iniciátory rozhovoru na toto téma matka a sestra respondenta. V jednom případě rozhovor s rodiči a svěřeni se s orientací vlastně nikdy neproběhl, avšak rodiče orientaci svého syna tušili a znali. Homosexuální orientaci v současné době akceptují rodiče všech respondentů, kteří ji před nimi odhalili. Stádia reakcí, kterými rodiče respondentů při coming out svého homosexuálně orientovaného dítěte procházeli, byla různě dlouhá a jejich průběh byl u každého rodiče individuální. Prvotní reakce se vyznačovaly společnými rysy, avšak do jisté míry se lišily okolnostmi a faktory, které je doprovázely.

Všichni účastníci výzkumného šetření nemají žádnou osobní zkušenost s negativními postoji ke své homosexualitě a dle jejich názor je postoj české společnosti k homosexualitě pozitivní a tolerantní. Někteří respondenti se zmínili, že na obraz homosexuality ve společnosti mají vliv veřejné sdělovací prostředky a celosvětově propagované akce typu Gay Pride. Respondenti dále zmiňovali, že postoj nejen české společnosti je ovlivněn stereotypy a předsudky o gayích, informovaností a osobní zkušeností s menšinou. Rozdílly někteří respondenti vidí i ve vnímání homosexuálů na vesnici a ve městě.

Respondenti výzkumného šetření se vyjadřovali ke svému vnitřnímu coming outu, prvnímu vnějšímu coming out a coming outu ve vztahu k rodičům a blízkému okolí, tedy k některým událostem, které se odehrály v jejich minulosti vzdálené i několik desítek let. Výpovědi respondentů tak mohly ovlivnit i faktory, jako je třeba paměť a časový odstup od procesu uvědomění, smíření a přijetí odlišné sexuální orientace, ale také informace, kterých se respondentům o procesu coming outu dostalo např. z odborné literatury či od ostatních gayů. Respondenti si tak nemuseli některé

vzpomínky pamatovat a sami i přiznávali, že si některé události či pocity již nevybavují. Výzkumné šetření tak mohlo být o některé momenty a pocity ochuzeno, neboť si na ně zkrátka informanti nevzpomněli nebo byli vlivem času zkreslené. Na druhou stranu si respondenti mohli své zkušenosti s jednotlivými fázemi coming outu za uplynulou dobu uspořádat a díky tomu byli schopni o procesu smysluplně a souvisle hovořit, což byl také důvod, proč jsem si do zkoumaného vzorku vybrala muže starší 30 – ti let.

Zřejmě zásadní vliv na výsledky výzkumného šetření měla skutečnost, že všichni respondenti bez větších komplikací prošli fází vnitřního smíření se svou odlišnou sexuální orientací a že se setkali během svého prvního vnějšího coming out s akceptující reakcí. Vzhledem k tomu se v rámci výzkumného šetření nepodařilo získat poznatky o tom, jak svůj prvním coming out prožívají gayové, kteří se setkají s negativní nebo neakceptující reakcí první osoby. Vystává tak otázka, zda by tyto poznatky mohly obohatit obraz prožívání vnitřního a prvního vnějšího coming out o zcela jiný rozměr.

Homogenost výzkumného vzorku byla také ovlivněna záměrným výběrem. Většinou byli oslovoováni ti gayové, u kterých byl silný předpoklad, že budou s rozhovory souhlasit, neboť je do výzkumného šetření nominovali jejich/moji známí.

Při interpretaci získaných dat z rozhovorů významnou roli hrála osobnost výzkumníka, která výpovědi respondentů přepisovala, zpracovávala a následně určitá témata charakterizovala, pojmenovala a připisovala jim význam a vzájemně je k sobě vztahovala. Témata, která se v rozhovorech objevila a na kterých v podstatě celé šetření staví, byla zcela záměrně ovlivněna také otázkami, které byly respondentům při rozhovoru kladeny. Sami respondenti však dostali dostatečný prostor k tomu, aby se mohli k jednotlivým tématům vyjádřit. Ze subjektivního pohledu výzkumníka, atmosféra při rozhovorech byla velmi otevřená a uvolněná, a proto lze předpokládat, že respondenti otevřeně hovořili o všem, o čem hovořit chtěli. Samozřejmě nelze opomenout skutečnost, že se výzkumné šetření zaměřovalo na subjektivní pohled, prožitky a zkušenosti osmi konkrétních gayů.

Pro lepší porozumění procesu utváření vlastní sexuální identity by bylo přínosné zmapovat tento proces i u gayů, kteří se se svou orientací nesmířili či se setkali s odmítavou nebo nějakým způsobem negativní reakcí při svém prvním coming outu.

ZÁVĚR

V úvodu této diplomové práce byla vyzdvížena důležitost snahy pochopit, jak homosexuálové prožívají složitý životní proces utváření jejich sexuální identity v procesu coming outu, neboť coming out gayů stále vzbuzuje ve společnosti různorodé reakce včetně těch negativních.

Cílem práce bylo proto nahlédnout do prožívání tohoto procesu u vybraného vzorku homosexuálně orientovaných mužů. Porozumění tomu, čím člověk s odlišnou sexuální orientací v souvislosti se svou homosexualitou prochází, může pomoci v této nové situaci se zorientovat a reagovat, ať už samotnému homosexuálovi, tak jeho nejbližším, rodině, přátelům, známým apod., ale také odborníkům z pomáhajících profesí, učitelům, na které se může v průběhu svého coming outu homosexuál obrátit nebo i obecně členům společnosti.

I když se v naší společnosti dle studií Weisse a Zvěřiny projevuje trend k tolerantnímu posuzování homosexuálů ve společnosti, případy diskriminace a homofobie v ní přetrvávají. Proto je stále nezbytné tomuto tématu a zejména procesu coming outu věnovat pozornost. S rostoucí mírou povědomí o homosexualitě a osobní znalostí bude projevů homofobie ubývat a otevřenost vůči homosexualitě se bude zvětšovat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BRZEK, A., PONDĚLÍČKOVÁ - MAŠLOVÁ, J. *Třetí pohlaví?* Praha: Scientia medica, 1992. 124 s. ISBN 80-85526-03-4.

CAPPONI, V. a kol. *Sexuologický slovník*. Praha: Grada Publishing, 1994. 152 s. ISBN 80-7169-115-1.

FIFKOVÁ, H. *O sexu s Hankou*. Praha: Grada Publishing, 1998. 120 s. ISBN 80-7169-673-0.

FORD, V. E. Coming Out as Lesbian or Gay: A Potential Precipitant of Crisis in Adolescence [online]. *Journal of Human Behavior in the Social Environment*. The Haworth Press, Inc., 2003. 8 (2/3), 93-110 s. Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=eWrfAQAAQBAJ&pg=PA93&lpg=PA93&dq=FORD,+V.+E.+Coming+Out+as+Lesbian+or+Gay:+A+Potential+Precipitant+of+Crisis+in+Adolescence.+Journal+of+Human+Behavior+in+the+Social+Environment,+2003&source=bl&ots=WDYalwIoUb&sig=QJ4A4aXh1Id9VOfkG5fnKW5CdE&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwif4aS-rJPUAhVHuBQKHVcnCIgQ6AEIITAA#v=onepage&q=FORD%2C%20V.%20E.%20Coming%20Out%20as%20Lesbian%20or%20Gay%3A%20A%20Potential%20Precipitant%20of%20Crisis%20in%20Adolescence.%20Journal%20of%20Human%20Behavior%20in%20the%20Social%20Environment%2C%202003&f=false>

HARRISON, T. W. Adolescent homosexuality and concerns regarding disclosure [online]. *The Journal of School Health*, 2003. 73 (3), 107-112 s. Dostupné z: http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1746-1561.2003.tb03584.x/epdf?r3_referer=wol&tracking_action=preview_click&show_checkout=1&purchase_referrer=europepmc.org&purchase_site_license=LICENSE_DENIED_NO_CUSTOMER

HARTL, P. HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 1. vyd. (opravený dotisk 2004) Praha: Portál, s. r. o., 2000, 2004. 774 s. ISBN 80-7178-303-X.

HENTL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha: Portál, 2005. 437 s. ISBN 978-80-264-0982-9

HUBERT, R. *Rizikové chování spojené s vnějším coming outem*. Olomouc, 2015. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Ústav speciálněpedagogických studií. Vedoucí práce: Mgr. Martin Dominik Polínek, Ph.D. Dostupné z: <http://theses.cz/id/favi2r/00173480-389224729.pdf>

ISENSEE, R. *Growing Up Gay in a Dysfunctional Family*. New York: Fireside, 1991. In ZETÍKOVÁ, M. *Průběh coming outu u dospívajících gayů*. Brno, 2007. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Psychologický ústav. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/75618/ff_r/rigo_Zetikova.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzet%C3%ADkov%C3%A1%20agenda:th%26start%3D2

JANČOVÁ, T.. *Průběh procesu "Coming out" u gayů*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra psychologie. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/102930/fss_m/dp_tereza_jancova08.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzet%C3%ADkov%C3%A1%20agenda:th%26start%3D1

JANOŠOVÁ P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5.

JANOŠOVÁ, P. *Dívčí a chlapecká identita: Vývoj a úskalí*. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2284-9

KAŇKA, P. *Abeceda homosexuality* [online]. Praha: ALCA, 2000. [cit. 2017- 05-28]. Dostupné z: http://www.004.cz/storage/abeceda_homosexuality.pdf

KŘÍŽKOVÁ, D. Nepřijatá homosexualita. *Psychologie dnes*. Portál, s. r. o., 1999, 5 (1), 12-13 s. ISSN 1212-9607.

MATOUŠEK, O. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. ISBN 80-86429-19-9.

MIOVSKÝ, M. *Příručka k provádění výběru metodou sněhové koule (snowball sampling)*. [online]. 1.vyd. Praha: Úřad vlády ČR, 2003. 2016 [cit. 2017-10-08]

ISBN 80-86734-08-0 Dostupně z: https://www.drogy-info.cz/data/obj_files/1660/357/Prirucka_Snowball_Sampling1.pdf

NEDBÁLKOVÁ, K. *Láska je láska: Když choděj kluci s klukama a holky s holkama*. Brno: GaTe, 2007. 44 s. ISBN 978-80-239-9050

ONDRISOVÁ, S., ŠÍPOŠOVÁ, M., ČERVENKOVÁ, I., JÓJÁRT, P., BIANCHI G. *Neviditelná menšina*. 1. vyd. Bratislava: Nadace občan a demokracia, 2002. 166 s. ISBN 80-968528-5-X.

Postoje veřejnosti k právům homosexuálů - červen 2016. In: *Naše společnost*. [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 2016 [cit. 2017-

10-08]. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a2082/f9/ov160725.pdf

PROCHÁZKA, I. *Coming out: Průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. Brno: STUD Brno, 2002. 36 s. ISBN 80-238-8850-1.

PROCHÁZKA, I. *Homosexualita a heterosexuality*. In *15. celostátní kongres k sexuální výchově v České republice: Pardubice 2007*, 4. - 6. října 2007: sborník referátů/ editor Miroslav Mitlöhner. Praha: Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu, 2007. 209 s. ISBN 978-80-86559-80-3.

SAVIN – WILLIAMS, R.C, COHEN, K.M. *The Lives of Lesbians, Gays, and Bisexuals: Children to Adults*. Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers, 2001. In JANČOVÁ, T.. *Průběh procesu "Coming out" u gayů*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, katedra psychologie. Vedoucí práce Mgr. Tomáš Řiháček, Ph.D. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/102930/fss_m/dp_tereza_jancova08.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzet%C3%ADkov%C3%A1%20agenda:th%26start%3D1

Savin-Williams, R.C. *Mom, Dad. I'm Gay. How Families Negotiate Coming Out*. Washington, DC: American Psychological Association, 2001. In SMITKOVA, H., KURUC, A. *Reakcie rodičov na coming out LGBT dieťaťa*. Iniciativa Inakost: Bratislava, 2011. Dostupné z: <https://uloz.to/!jjUHB2C5/reakcie-rodicov-na-coming-out-lgbt-dietata-pdf>

SCHOPE, R. D. *The Decision to Tell: Factors Influencing the Disclosure of Sexual Orientation by Gay Men*. *Journal of Gay & Lesbian Social Services*: 2002. 14 (1), 1 – 2 s. Dostupné z: http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1300/J041v14n01_01

SLOBODA, Z. *Dospívání, rodičovství a (homo)sexualita*. Praha: Pasparta, 2016. 163 s. ISBN 978-80-88163-09-1.

SMITKOVA, H., KURUC, A. *Reakcie rodičov na coming out LGBT dieťaťa* [online] . Iniciativa Inakost: Bratislava, 2011. Dostupné z: <https://uloz.to/!jjUHB2C5/reakcie-rodicov-na-coming-out-lgbt-dietata-pdf>

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2007. 224 s.

ISBN 978-80-7367-250-8.

STEHLÍKOVÁ, D., PROCHÁZKA, I., HROMADA, J.. *Homosexualita, společnost a AIDS v ČR*. Praha: SOHO, 1995. 140 s.

- ŠKRABSKÝ, T. *Coming out: Sprievodca obdobím neistoty pre chlapcov a dievčatá*. Slovenská republika: Združenie Informačných a poradenských centier mladých v SR, 2008. ISBN 978-80-969932-9-1.
- ŠULOVÁ, L., FAIT, T., WEISS, P. *Výchova k sexuálně reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf, 2011, 439 s. ISBN 978-80-7345-238-4.
- ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĎOVÁ K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
- TALANDOVÁ, J. *Sociální postavení lesbických žen a alternativní modely v kontextu heterosexuální společnosti*. Praha: L-klub Lambda, 1997. 19 s. In JANOŠOVÁ P. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5.
- WEISS P. a kolektiv. *Sexuologie*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2010. 744 s. ISBN 978-80-247-2492-8.
- ZETÍKOVÁ, M. *Průběh coming outu u dospívajících gayů*. Brno, 2007. Rigorózní práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Psychologický ústav. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/75618/ff_r/rigo_Zetikova.pdf?info=1;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dzet%C3%ADkov%C3%A1%20agenda:th%26start%3D2
- ZVĚŘINA, J. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno: Cerm, 2003. 288 s. ISBN 80-7204-264-5.

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka č. 1 Operacionalizace dílčích výzkumných otázek do tazatelských otázek.....46

Tabulka č. 2 Sociálně demografické údaje o výzkumném souboru.....49

Tabulka č. 3 Věk vnitřního coming outu.....52

Tabulka č. 4 Věk a osoba prvního vnějšího coming out.....56

Graf č. 1: Způsobí přiznání k homosexualitě potíže v soužití s ostatními lidmi ve Vašem městě či obci?.....

40